

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра спорту і спортивних ігор

Дипломна робота (проект)
магістра

з теми **«АНАЛІЗ ВИСТУПІВ ЗБІРНОЇ КОМАНДИ УКРАЇНИ
НА ВСЕСВІТНІХ УНІВЕРСІАДАХ»**

Виконав: здобувач 2 курсу групи FKS1-M22
спеціальності 017 Фізична культура і спорт

Гоменюк Леонід Леонідович

Керівник: **Алексєєв О.О.**,

кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент: **Боднар А.О.**,

кандидат педагогічних наук, доцент

Кам'янець-Подільський – 2023 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ ЗАРОДЖЕННЯ І РОЗВИТКУ	
СТУДЕНТСЬКОГО СПОРТИВНОГО РУХУ	6
1.1. Діяльність в Україні студентського спортивного товариства	
«Буревісник»	6
1.2. Виступи представників України на всесвітніх універсіадах.....	15
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	
36	
2.1. Методи дослідження	36
2.2. Організація дослідження.....	36
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОГО	
СПОРТИВНОГО РУХУ В УКРАЇНІ (наприкінці ХХ початку ХХІ ст.).....	
38	
3.1. Специфіка формування організаційних структур студентського	
спортивного руху в сучасній Україні.....	38
3.2. Характеристика виступів збірних команд України в	
Універсіадах (літніх та зимових).....	45
3.3. Всеукраїнські універсіади як форма спортивно-виховної	
роботи зі студентською молоддю.....	74
3.4. Перспективи розвитку студентського спорту в Україні	77
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83

ВСТУП

Актуальність теми. Утвердження й розбудова української державності, прагнення увійти до європейського та світового співтовариства спонукають чималу кількість національних інституцій, громадських організацій, соціальних установ орієнтуватися на кращий зарубіжний досвід, на ті тенденції, які визначають суспільний прогрес.

Спортивний імідж України доволі високий у світі. Національні збірні команди України активно утверджуються на міжнародній спортивній арені. Молода держава має неабиякі здобутки в олімпійському та паролімпійському спорті, у розвитку неолімпійських і професійно-прикладних видах спорту. Чи не найуспішнішими є виступи українських спортсменів на всесвітніх студентських спортивних змаганнях – Універсіадах.

Підкреслимо, що Україна в період відновлення своєї незалежності стала повноправним членом Міжнародної федерації університетського спорту. Українські спортсмени-студенти, починаючи з 1993 року беруть участь і успішно виступають на Всесвітніх універсіадах. Національні збірні України були представлені на п'ятнадцяти літніх та чотирнадцяти зимових Універсіадах в: 1993 р – Закопане (зимова) та Баффало (літня); 1995 р. – Джака (зимова) та Фукуока (літня); 1997 р. – Чонджу (зимова) та Палермо (літня); 1999 р. – Татри (зимова), Пальма (літня); 2001 р. – Закопане (зимова), Пекін (літня); 2003 р. – Тарвізіо (зимова), Дегу (літня); 2005 р. – Інсбрук (зимова), Ізмір (літня); 2007 р. – Турин (зимова), Бангкок (літня); 2009 р. – Харбін (зимова), Белград (літня); 2011 р. – Ерзурум (зимова), Женьгжень (літня); 2013 р. – Трентіно (зимова), Казань (літня), 2015 р. – Гранада, Штрбске-Плесо, Осрбль (зимова), Кванджу (літня), 2017 р. – Алмати (зимова), Тайбей (літня), 2019 р. – Неаполь (літня), 2023 р. – Ченду (літня), Лейк-Плесід (зимова), Універсіади.

Українські студенти-спортсмени сьогодні є одними із лідерів у

міжнародному студентському спорті, посідаючи в загальнокомандному заліку місця у першій десятці.

Водночас студентський спортивний рух є потужним чинником освіти та виховання, формування характеру і світогляду молодої людини, зміцнення її здоров'я, набуття професійно важливих і життєво необхідних якостей (С. Бубка (2001); О. Дубогай (1998); А. Домашенко (2003); М. Зубалій (2000); С. Операйло (1998); Р. Раєвський (2000); А. Рибковський (2003); В. Шигалевський (2000); С. Бобровник (2013); М. Дутчак (2015); В. Платонов (2011); В. Гаврилка (2013), А. Боднар, Д. Солопчук, (2017), І. Стасюк, В.Воронецький (2022)) та ін.

Разом з тим у сучасній вітчизняній науково-методичній літературі недостатньо висвітлюються й аналізуються проблеми розвитку студентського спортивного руху. Бракує аналітичної інформації з історії розвитку міжнародного та національного студентського спорту, достовірної статистичної інформації про представництво і здобутки українських спортсменів-студентів на внутрішній та міжнародній спортивній арені. Тільки окремі аспекти цієї проблеми висвітлено у працях Г. Скигович (1980), Ю. Теппера (1980), В. Платонова (1994), М. Пугачевської (1995), В. Гаврилка (1999), С. Операйла (2002), М. Третьякова (2002), В. Платонова (2011), М. Дутчака (2014) та ін.

Вважаємо, що об'єктивний науковий аналіз історико-соціальних аспектів розвитку студентського спортивного руху в Україні є актуальною проблемою теорії та історії вітчизняного фізичного виховання.

Об'єкт дослідження – історія розвитку спортивного руху в Україні.

Предмет дослідження – історико-соціальні аспекти формування та розвитку в Україні студентського спортивного руху.

Мета дослідження полягала у виявленні передумов, особливостей і тенденцій розвитку в Україні студентського спортивного руху.

Завдання дослідження:

- Визначити й проаналізувати основні періоди формування й розвитку вітчизняного студентського спорту впродовж ХХ століття.
- Виявити передумови формування студентського спорту в сучасній Україні.
- Окреслити тенденції, сучасні проблеми й перспективи розвитку студентського спортивного руху в Україні.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використовувалися такі методи дослідження: аналіз літературних джерел та статистичної інформації; аналіз документів; опитування; елементи контент-аналізу; порівняльний аналіз; метод комплексного дослідження історичних джерел; метод аналогій, а також елементи математично-статистичного опрацювання результатів дослідження.

Практичне значення отриманих результатів полягає у доповненні вітчизняної історії фізичної культури відомостями щодо розвитку студентського спорту в Україні.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження узагальнено й висвітлено у Конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2022 році 4-5 квітня 2023 р. Тема «Всеукраїнські універсиади як форма спортивно-виховної роботи зі студентською молоддю».

Публікації. Зміст дослідження висвітлено у публікації «Всеукраїнські універсиади як форма спортивно-виховної роботи зі студентською молоддю» у Збірнику матеріалів наукових досліджень студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Факультет фізичної культури. 2023. Вип. 23

Структура й обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Текст дипломної роботи викладено на 79 сторінках друкованого тексту, включаючи 26 таблиць та 3 рисунки. Перелік використаних літературних джерел налічує 51 найменування.

РОЗДІЛ 1

ПЕРЕДУМОВИ ЗАРОДЖЕННЯ СТУДЕНТСЬКОГО СПОРТИВНОГО РУХУ В УКРАЇНІ

1.1 Діяльність в Україні студентського спортивного товариства «Буревісник»

Проведений нами аналіз показав, що процес зародження та формування студентського спортивного руху в Україні припадає на початок ХХ століття і пов'язаний з розвитком студентського спорту в царській Росії, згодом у Радянському Союзі.

Перші студентські спортивні гуртки починають створюватися в окремих містах України ще з кінця ХІХ століття. Бажання займатися спортом носило корпоративний характер, що відповідало традиціям університетів у всьому світі. Але “Правила про студентів” що діяли в Росії наприкінці ХІХ століття та типовий університетський статут 1894 року забороняли об'єднуватися студентам у будь-які організації, в тому числі й спортивні. Як зазначають дослідники, до 1907 року прізвища студентів зустрічалися лише у списках міських «буржуазних» атлетичних гуртків.

Після революції 1905-1907 років царська влада змушена була піти на деяку демократизацію студентського руху. Міністерство народної освіти схвалило «Тимчасові правила організації студентських установ у навчальних закладах», які дозволяли створювати гуртки співу, танців, а також колективно займатися фізичними вправами, якщо на це була згода керівника [88]. Зауважимо, що з боку державних органів не передбачалося будь-яке фінансування таких занять.

Спортивна діяльність студентів у дореволюційний час була обмеженою. На початок 1914 року лише у 35 із 105 вищих навчальних закладів Російської імперії існували малочисельні спортивні гуртки [25].

Наш аналіз показує, що у дореволюційному студентському спорті спостерігалася цілковита самодіяльність, відсутність обміну досвідом між навчальними закладами в організації фізичної культури та спорту. Студентам-спортсменам вищих навчальних закладів не вдалося об'єднатися в окрему, самодіяльну організацію. Дослідники стверджують, що в царській Росії існувала лише одна єдина Петербурзька студентська спортивна ліга, створена у 1911 році [25]. За винятком невеликої кількості учительських інститутів, у вищій школі заняття з фізичного виховання не були обов'язковими, а викладачами, здебільшого, були самі студенти.

Розвиваючись без матеріальної підтримки, ізольовано від загально спортивних процесів, студентський спорт не мав реальних перспектив поступального розвитку.

Разом з тим, дореволюційний період розвитку спорту в царській Росії характеризувався активним формуванням науково-теоретичних засад фізичного виховання та спорту. Працями П.Ф. Лєсгафта була закладена основа російської школи фізичного виховання. На Надніпрянській Україні серед активних діячів та організаторів спорту зазначимо прізвище В. К. Крамаренка [**Error! Reference source not found.**19]. Безперечно, що діяльність цих видатних людей певним чином вплинула і на структурування студентського спорту.

Після Жовтневого перевороту 1917 року в Росії новий етап організації фізичного виховання у вищій школі вирізнявся недостатньою кількістю викладацьких кадрів та невідповідною матеріально-технічною базою. Заняття носили переважно самодіяльний характер.

У 1925 році Центральне бюро студентської профспілкової організації колишнього СРСР затвердило положення про гурток фізичної культури у ВНЗ, що мало неабияке значення для генези студентського спортивного руху [1; 8; **Error! Reference source not found.**41].

У 30-ті роки ХХ століття починає активно формуватися структура усієї фізкультурно-спортивної роботи. У ВНЗ на першому році навчання для

студентів запроваджуються заняття загальної фізичної підготовки, а впродовж другого та третього року – заняття у спортивних секціях з різних видів спорту.

Однак, для повного переходу ВНЗ до планомірної організації фізичного виховання та спорту суттєво впливала недостатня кількість кваліфікованих кадрів. Для вирішення цієї проблеми у 1929 році при Київському інституті народної освіти було відкрито інструкторські курси з фізичного виховання, а молоді спортсмени з усіх союзних республік скеровувалися для навчання в Центральний державний інституту фізичної культури та Ленінградський державний інституту фізичної культури ім. П.Ф. Лесгафта. У 1932 році за ініціативою ВЛКСМ було введено Всесоюзний спортивний комплекс «Готовий до праці та оборони» (ГПО), який сприяв створенню єдиних вимог до фізичного виховання різних груп населення, в тому числі студентів, що дозволило контролювати та об'єктивно оцінювати діяльність відповідних кафедр та спортивних клубів ВНЗ. Завдяки підготовці значківців ГПО збільшилася кількість видів спорту, які культивувалися в інститутах та університетах.

Разом з тим удосконалювалися і традиційні форми роботи з фізичного виховання молоді. Значному зміцненню міжвузівських контактів сприяла перебудова масового фізкультурного та спортивного руху на основі діяльності щойно створених добровільних спортивних товариств (ДСТ), та веденням вимог Єдиної Всесоюзної спортивної класифікації (ЄВСК).

Після завершення другої світової війни починається новий етап розвитку студентського спорту в Україні. Відновлюється спортивна робота у вищій школі. Незважаючи на труднощі повоєнних років, нестачу інвентарю й спортивного приладдя, вже у 1944 році відбулися міські студентські спартакіади у Києві, Харкові, Одесі та Дніпропетровську. У 1944-1945 навчальному році у деяких навчальних закладах республіки починають створюватися спортивні клуби.

З 1947 року студенти-спортсмени Української РСР починають брати участь у відомчих всесоюзних студентських спартакіадах. Основна роль у розвитку спорту належала колективам Київського та Харківського державних університетів, Донецького політехнічного та Дніпропетровського медичного інститутів та інших крупних навчальних закладів [51].

Підкреслимо, що у 40-і роки відбулися суттєві зміни у структурі фізкультурного руху в Україні. Завершилася перебудова низової ланки – колективів фізкультури та спортивних організацій. Значно збільшився спортивний потенціал вузів у зв'язку із відкриттям факультетів фізичного виховання, перші з яких відкрилися в Харкові, Миколаєві, Вінниці та інших містах України.

1949 рік став початком участі радянських, а відтак і українських студентів-спортсменів у змаганнях світового масштабу. У цьому році під час II Всесвітнього фестивалю молоді та студентів у Будапешті відбулися Університетські ігри. Участь у них збірної СРСР була не тільки політично престижною, але боротьба за перемогу була спробою набуття міжнародного, спортивного досвіду. Радянська команда досягла неабиякого успіху, здобувши на Університетських іграх 114 із 134 комплектів золотих медалей та посіла перше загальнокомандне місце [49].

Через два роки відбулася етапна подія у спортивному житті вузів. У липні 1951 року відбулася I Всесоюзна студентська спартакіада [2]. У подальшому ці змагання стали не тільки оглядом спортивної роботи у ВНЗ, але й важливим етапом підготовки найсильніших атлетів до участі в Універсіадах та Олімпійських змаганнях.

Зауважимо, що в 50-ті роки ХХ століття спостерігається активна участь студентів України у республіканських та всесоюзних змаганнях ДСТ «Здоров'я» та «Наука» [45]. Саме ці товариства координували діяльність спортивних клубів ВНЗ та об'єднували студентів спортсменів.

Однак, не зважаючи на чималі досягнення спортсменів-студентів України на всесоюзних та міжнародних змаганнях, резерви вузівського

спорту використовувалися нераціонально. Так, спортсмени-студенти були членами різних ДСТ, що залежало від відомчого підпорядкування інституту. Спортивні організації університетів та педагогічних інститутів входили до складу ДСТ «Наука», в той час як спортсмени інститутів фізкультури виступали за збірні команди ДСТ «Іскра» та «Медик», а студенти політехнічних ВНЗ об'єднувалися під спортивним прапорами ДСТ «Металург», «Харчовик» та «Шахтар».

У жовтні 1957 року Президія Всесоюзної центральної ради профспілок (ВЦРПС) ухвалила рішення про упорядкування структури профспілкових фізкультурних організацій. У цьому ж році було створено Всесоюзне студентське спортивне товариство «Буревісник». Головою Центрального добровільного спортивного товариства був призначений Парфьонов Ю.О.

Уся робота в «Буревіснику» будувалася на діяльності низових громадських організацій – спортивних клубів, що створило передумови для формування цілісної системи розвитку спорту у вищій школі [56; 100]. Таким чином – Всесоюзне добровільне спортивне товариство «Буревісник», стало тією організацією, яка об'єднувала студентів, професорсько-викладацький склад та співробітників вищих закладів освіти, а також членів їх сімей. Зважаючи на роль та значення ДСТ «Буревісник» у розвитку студентського спортивного руху, вважаємо за доцільне детальніше проаналізувати діяльність цього товариства.

Завданням товариства «Буревісник» було залучення студентів, аспірантів, професорсько-викладацький склад до систематичних занять фізичною культурою та спортом спільно із відомствами, міністерствами (які мали у своєму підпорядкуванні вищі заклади освіти) та кафедрами фізичного виховання. Основою товариства, його первинною організацією, був спортивний клуб, який створювався у вищій школі студентським профспілковим комітетом та місцевим комітетом профспілки працівників освіти, наукових закладів та вищою радою товариства

Зауважимо, що Всесоюзне добровільне товариство «Буревісник», починаючи з 1959 року, увійшло до Міжнародної федерації університетського спорту (FISU). З цього часу саме на це товариство покладалися завдання формування команд для участі в Універсіадах – всесвітніх студентських спортивних іграх [28].

Українську республіканську раду СДТ «Буревісник» було створено на першій конференції 7 травня 1958 року. Головою Українського добровільного спортивного товариства «Буревісник» був призначений Філінков В.М.

Зауважимо, що спортивне товариство «Буревісник» було всесоюзною організацією з дуже чіткою і розвиненою низовою структурою. Це було одне із наймасовіших спортивних товариств в країні. Підкреслимо, що діяльність «Буревісника» в Україні поширювалися на усі області й за 30-літню історію діяльності ДСТ «Буревісник» відіграло неабияку роль у розвитку студентського спортивного руху в Україні.

Керівництво та контроль за підготовкою фахівців середньої та вищої кваліфікації всіх сфер народного господарства було покладено на міністерства (комітети) вищої та середньої освіти союзних республік [35].

Університети, інститути, академії, училища, консерваторії відносились до вищих навчальних закладів, які знаходились в системі міністерств вищої або середньої освіти союзних республік, або ж до вузів, які знаходились в системі інших міністерств, відомств союзного або республіканського значення, наприклад педагогічні – міністерства освіти; медичні – міністерства охорони здоров'я; фізкультурні – рад спілки спортивних товариств і організацій СРСР.

У змісті роботи всіх вищих навчальних закладів велика увага приділялась організації фізичного виховання і спорту серед студентів.

Безпосередньо всю роботу з фізичного виховання та спорту серед студентів організовувала і проводила кафедра фізичного виховання. Кафедра фізичного виховання організовувала та проводила серед студентів вищих

навчать них закладів навчальну, оздоровчу, фізкультурно-масову та спортивну роботу. На рис.1. подано структурну схему організації фізичного виховання студентської молоді в системі Міністерства вищої та середньої освіти СРСР.

Рис. 1.1 Схема організації фізичного виховання студентської молоді в системі Міністерства вищої та середньої освіти СРСР на 1961 р.

(за Нікіфороза І. І.)

Для керівництва роботою з фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах при Міністерстві вищої та середньої спеціальної освіти СРСР було створено відділ фізичної та військової підготовки.

На відділ фізичної підготовки було покладено загальне навчально-методичне керівництво роботою з фізичного виховання студентів, керівництво науково-дослідною роботою та методичною роботою кафедр фізичного виховання, розробка організаційно-методичних матеріалів та директивних вказівок, підвищення кваліфікації викладачів фізичного виховання та тренерських кадрів, затвердження штатних розписів, навчальних планів для інститутів фізичної культури та інших вищих навчальних закладів, контроль та перевірка роботи з фізичного виховання, спорту та туризму окремих вищих навчальних закладів [27].

Найбільш важливі організаційно-методичні документи, які стосувались організації та проведення фізичного виховання та спорту серед студентства, відділ фізичної підготовки у вищих навчальних закладах погоджував з Центральною радою Спілки спортивних товариств і організацій СРСР.

Відділ фізичної підготовки у вищих навчальних закладах в своїй діяльності підтримував тісний зв'язок з учбово-методичним управлінням міністерства, експертною комісією з фізичного виховання при Вищій атестаційній комісії, а також з комісіями фізичного виховання у вищих навчальних закладах і студентського спорту Центральної ради Спілки спортивних товариств і організацій СРСР.

Безпосереднє керівництво організацією фізичного виховання та спорту і контроль за ним у вищих закладах освіти, які знаходились на території тієї чи іншої республіки, здійснювався відділами фізичної підготовки, які були при міністерствах і відомствах вищої та середньої спеціальної освіти союзної республіки. Відділи фізичної підготовки організовували перевірку стану роботи з фізичного виховання окремих вищих закладів; розробляли організаційно-методичні та інструктивні матеріали; фінансували проведення різних фізкультурно-масових заходів (збори у таборах, спартакіади, змагання та ін.) та вирішували ряд інших питань.

При розробці окремих організаційно-методичних документів, пов'язаних з розвитком фізичної культури, спорту та туризму, відділ фізичної

підготовки тієї чи іншої союзної республіки підтримував тісний зв'язок з республіканськими спілками спортивних товариств і організацій; радами ДСТ «Буревісник» з профспілковими та керівними органами.

У міністерствах та відомствах, які мали у своєму підпорядкуванні вищі навчальні заклади, наприклад, у Міністерстві освіти або Спілці спортивних товариств і організацій СРСР та ін., безпосереднє керівництво роботою з фізичного виховання і спорту та її контроль у вищій школі здійснювався штатними інспекторськими кадрами – фахівцями з фізичного виховання і спорту.

У всіх містах, які мали не менше 3-4-х вищих навчальних закладів, при місцевих спортивних спілках та організаціях створюються керівні органи у вигляді постійних вузівських комісій з метою координації стану роботи з фізичного виховання та спорту серед студентства, обміном досвіду роботи, проведення фізкультурно-масових, оздоровчих спортивних та інших заходів.

Для підвищення кваліфікації завідувачів та старших викладачів кафедр фізичного виховання на базах інститутів фізичної культури відділом фізичної підготовки Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти СРСР періодично організовувалися двомісячні курси підвищення кваліфікації.

Педагогічні та медичні вищі навчальні заклади у своїй практичній діяльності поряд із вирішенням загальних завдань фізичного виховання серед студентів мали свої специфічні завдання. У зв'язку з цими завданнями студенти медичних інститутів повинні були бути добре підготовленими не тільки зі своєї основної спеціальності, але й з питань лікарського контролю та лікувальної фізичної культури, для того, щоб на місцях їх майбутньої роботи задовольнити запити фізкультурних та спортивних організацій щодо медичного обслуговування та лікувальної фізкультури.

Студенти ж педагогічних інститутів повинні були отримати необхідні відомості і знання з фізичного виховання шляхом вивчення теоретичного курсу, для того, щоб разом із основною спеціальністю мати додаткову – учителя фізичного виховання, яка дає можливість викладати фізичне

виховання у восьмирічній та середній загальноосвітній школі, що було особливо важливим, якщо викладач був скерований на роботу у сільську місцевість.

Зауважимо, що уся робота щодо керівництва студентського спортивного клубу організовувалася та проводилася у тісній співпраці з кафедрою фізичного виховання та при активній участі комсомольської, профспілкової та інших організацій вищих навчальних закладів (ДТСАФ) [32].

Чимала робота з фізичного виховання, спорту та туризму серед студентів, професорів, викладачів та співробітників більшості вищих навчальних закладів організовувалася та проводилася керівництвом спортивних клубів, в основному, добровільного спортивного товариства «Буревісник», а також ДСТ «Локомотив» – серед студентів вищих навчальних закладів залізничного транспорту, ДСТ «Водник» – серед студентів ВНЗ морського та річного транспорту.

Отже, основна робота з фізичного виховання та спорту дія студентської молоді в період з 1958 року організовувалася ДСТ «Буревісник», «Локомотив» та «Водник».

1.2 Виступи представників України на Всесвітніх універсіадах

Виступи українських спортсменів на Всесвітніх універсіадах доцільно розглядати з 1959 року, коли збірна команда колишнього Радянського Союзу взяла участь в Універсіаді, що відбулася в Турині. З цього часу і до 1991 року включно українські спортсмени брали участь у міжнародних студентських змаганнях у складі радянських збірних. З метою виявлення участі представників України у Всесвітніх універсіадах необхідно вивчити документальні матеріали щодо виступів радянських збірних команд у цих змаганнях. Необхідно зазначити, що архівні документи не завжди містять вказівки на походження і школу, яка підготувала спортсмена. Це значно ускладнює завдання дослідження і становить серйозну наукову проблему.

Однак спробуємо дослідити представництво України у міжнародних змаганнях студентів 1959-1991 років за віднайденою нами інформацією.

Починаючи з 1959 р., Всесвітні універсиади набувають неофіційного статусу олімпійських ігор студентів і об'єднують студентські спортивні організації більше ста країн світу. В Універсіаді 1959 року взяли участь 985 спортсменів у складі збірних команд 45 країн світу, у тому числі збірна колишнього Радянського Союзу.

До програми Універсіади було включено 7 видів спорту: легка атлетика, фехтування, плавання, теніс, баскетбол, волейбол та водне поло. Спортсмени колишнього Радянського Союзу взяли участь у п'яти видах програми. До збірної увійшли 45 спортсменів товариства “Буревісник”, серед яких 16 найсильніших легкоатлетів товариства (Василь Кузнецов, Олег Ряховський, Анатолій Самоцетов, Галина Попова, Ігор Петренко, Неллі Єлісеєва, Валентина Балод, Володимир Ляхов, Ельвіра Озоліна, Валентин Белкін та ін).

Таблиця 1.1 – Українські спортсмени у складі збірної Радянського Союзу на Універсіаді в Турині 1959 р.

№ з/п	Прізвище, ім'я	Вид спорту	Результат	Нагорода
1	Александров Райчо	легка атлетика (стрибки у висоту)	1.96 м	бронзова
2	Баглей Микола	баскетбол		золота
3	Вальтін Альберт	баскетбол		золота
4	Виставкін Юрій	баскетбол		золота
5	Гладун Вадим	баскетбол		золота
6	Кузнецов Василь	легка атлетика (п'ятиборство)	4006 очок	золота
7	Ляхов Володимир	легка атлетика (метання диску)	52.79 м	срібна
8	Петренко Ігор	легка атлетика	410 см	—
9	Рюмін Євген	фехтування (рапіри)		золота
10	Ряховський Олег	легка атлетика (потрійний стрибок)	15.74 м	золота
11	Самоцетов Анатолій	легка атлетика (метання молота)	63.61 м	срібна
12	Стремоухов Володимир	баскетбол		золота

Примітки: 1) у таблиці наведені дані, які вдалося відшукати;

2) прізвища і результати українських спортсменів виділені жирним шрифтом.

Відомі такі результати виступів. У п'ятиборстві золота нагорода дісталася Василю Кузнецову з результатом 4006 очок у потрійному стрибку перемогу святкував Олег Ряховський – 15.74 м. У метанні диску срібну нагороду з результатом 52.79 м здобув Володимир Ляхов. Також срібна нагорода з метання молота у Анатолія Самоцвітова – 63.61 м. У стрибках у висоту бронзову нагороду з результатом 1.96 м здобув Райчо Александров.

У складі радянської делегації із 45 осіб було сім українських спортсменів – баскетболісти Микола Баглей, Володимир Стремоухов, Вадим Гладун, Альберт Вальтін, Юрій Виставкін, фехтувальник Євген Рюмін та легкоатлет Ігор Петренко. Семеро спортсменів здобули шість золотих нагород (табл. 3.2.1). П'ять із них отримали баскетболісти і одну Є. Рюмін за перемогу в командних змаганнях на рапірах. І. Петренко у першому стрибку зазнав травми і з результатом 410 см опинився на шостому місці. Загалом збірна здобула 11 золотих, 7 срібних та 4 бронзові нагороди.

Студентські ігри 1961 р. у Софії (Болгарія) викликали велику зацікавленість у світі. На змагання з'їхалося 1270 спортсменів-студентів із 32 країн. Великий інтерес до Універсіади виявився у величезній кількості туристів, які з 25 серпня до 3 вересня 1961 р. приходили подивитися змагання за участю всесвітньо відомих легкоатлетів – українських студенток сестер Пресс, Валерія Брумеля, студента університету в Кембриджі Херберта Еліота та інших [1].

Таблиця 1.2 – Участь українських спортсменів в Універсіаді у Софії 1961 р.

№ з/п	Прізвище, ім'я	Вид спорту
1	Баранова	фехтування
2	Козицький	фехтування
3	Рюмін Євген	фехтування
4	Клінова Л.	плавання
5	Коваленко А.	плавання
6	Клименко	плавання

7	Чиж	плавання
8	Бартенев Л.	легка атлетика
9	Близнецов	легка атлетика
10	Петренко Ігор	легка атлетика
11	Хричов	легка атлетика

Продовження таблиці 1.2

12	Єфремов	легка атлетика
13	Комісарова	гімнастика
14	Белоконь	гімнастика
15	Латиніна Лариса	гімнастика
16	Тітов Ю.	гімнастика
17	Макурін	гімнастика
18	Іванова	стрибки у воду
19	Кострецький	стрибки у воду

До програми змагань входило дев'ять видів спорту: легка атлетика, баскетбол, фехтування, гімнастика, плавання, стрибки у воду, теніс, волейбол, водне поло. Радянські спортсмени взяли участь у восьми видах. До складу збірної увійшли 19 українських студентів (табл. 1.2).

Таблиця 1.3 – Результати виступів збірної команди Радянського Союзу на Універсіаді 1961 р. у Софії

Прізвище, ім'я	Вид спорту	Результат	Нагорода
Брумель Валерій	легка атлетика (стрибок у висоту)	2.25 м	золота
Пресс Тамара	легка атлетика (метання диска)	58 м	золота
Пресс Тамара	легка атлетика (штовхання ядра)	17 м 12 см	золота
Щелканова Тетяна	легка атлетика (біг 100 м)	11.7с	золота
Щелканова Тетяна	легка атлетика (стрибок у довжину)	6 м 49 см	золота
Тер-Ованесян Ігор	легка атлетика (стрибок у довжину)	7 м 90 см	золота
Ліпснїс Віктор	легка атлетика (штовхання ядра)	18 м	золота
Кузнецов Василь	легка атлетика (десятиборство)	7918 очок	золота
Горчакова О.	легка атлетика (метання списа)	51.39 м	золота
Вознюк П.	плавання вільним стилем (4x100 м)		золота
Клінова Л.	плавання вільним стилем (4x100 м)		золота
Клінова Л.	плавання на спині (100 м)		бронзова
Коваленко А.	плавання брасом (200 м)	3.01,2 с	бронзова
	баскетбол		золота
	волейбол		золота
Зав'ялов Георгій	400 м з бар'єрами	51.80 с	срібна
Кашкаров Ігор	легка атлетика (стрибки у висоту)	2.08 м	срібна
Метсир К.	легка атлетика (метання диску)	54.20 м	срібна
Петренко Ігор	легка атлетика (стрибки з шестом)	4.52 м	бронзова

Кондратов Геннадій	легка атлетика (метання молота)	63.38 м	срібна
Ряховський Олег	легка атлетика (потрійний стрибок)	15.85 м	срібна
Чистяков Валентин	легка атлетика (біг 100 м з бар'єрами)	14.33 с	золота
Ліпснїс Віктор	легка атлетика (штовхання ядра)	18 м	золота
Кузнецов Василь	легка атлетика (десятиборство)	7918 очок	золота

Продовження таблиці 1.3

Горчакова О.	легка атлетика (метання списа)	51.39 м	золота
Вознюк П.	плавання вільним стилем (4x100 м)		золота
Клінова Л.	плавання вільним стилем (4x100 м)		золота
Клінова Л.	плавання на спині (100 м)		бронзова
Коваленко А.	плавання брасом (200 м)	3.01,2 с	бронзова
	баскетбол		золота
	волейбол		золота
Зав'ялов Георгій	400 м з бар'єрами	51.80 с	срібна
Кашкаров Ігор	стрибки у висоту	2.08 м	срібна
Метсир К.	метання диску	54.20 м	срібна
Петренко Ігор	стрибки 3 шестом	4.52 м	бронзова
Кондратов Геннадій	легка атлетика (метання молота)	63.38 м	срібна
Ряховський Олег	легка атлетика (потрійний стрибок)	15.85 м	срібна
Чистяков Валентин	легка атлетика (біг 100 м з бар'єрами)	14.33 с	золота

Примітки: 1) у таблиці наведені дані, які вдалося відшукати;
2) прізвища і результати українських спортсменів виділені жирним шрифтом.

Цього разу радянська команда здобула найбільшу кількість нагород – 52 медалі, з яких 21 золота, 23 срібні і 8 бронзових. Дані, які вдалося встановити про учасників Універсіади 1961 р., містить таблиця 1.3.

Серед славних імен героїв Універсіади були українські спортсмени Валерій Брумель і Тамара Пресс. Брумель на той час не мав собі рівних за стабільністю виступів. Він подолав планку на висоті 2,25 м. Зауважимо, що його рекордний результат на 40 см перевищував власний зріст спортсмена.

Тамара Пресс послала снаряд за рубіж 58 метрів [45], чим поліпшила світовий рекорд, який тримався десять років. Також Т. Пресс здобула золоту медаль зі штовхання ядра. Її результат – 17м 12 см – становив рекорд універсіад.

Золотою медаллю Універсіади було нагороджено львів'янина Ігоря Тер-Ованесяна – за стрибок у довжину (7 м 90 см).

У плаванні всі нагороди збірної на рахунку українських спортсменів. Золоті медалі отримали кияни П. Вознюк та Л. Клінова в естафетному

плаванні 4x100 м вільним стилем. Бронзові нагороди здобули: Л. Клінова у плаванні 100 м на спині та киянка А. Коваленко (3.01,2 с) у плаванні на 200 м брасом [47].

Золоту медаль вибороли київські баскетболісти. У заключних матчах вони перемогли суперників з Болгарії (63:59), Угорщини (89:65), Італії (83:72).

Волейбольна команда одеського “Буревісника” також здобула золоту нагороду.

Золота медаль у збірної в естафеті 4x100 з часом 41.22 с.

Бронзова нагорода зі стрибків із жердиною у Ігоря Петренка – 4.52 м.

Загалом на Універсіаді було встановлено 29 універсіадійських рекордів з легкої атлетики і 12 – з плавання [28].

Універсіада 1963 року відбулася за межами Європейського континенту, у Бразилії, в Порто-Алегре з 30 серпня по 8 вересня. Програма Універсіади включала 9 видів спорту: легка атлетика, баскетбол, фехтування, гімнастика, плавання, стрибки у воду, теніс, волейбол, водне поло.

У змаганнях брали участь 713 спортсменів із 27 країн. Престиж цього заходу підняли своєю присутністю такі видатні атлети, як кубинський спринтер Енріке Фігуерола та українські спортсмени у складі радянської збірної Валерій Брумелль, львів'янин Ігор Тер-Ованесян і Тамара Пресс. Легкоатлети радянської збірної показали на Універсіаді найкращі результати [34]. У результаті змагань радянські легкоатлети здобули 14 золотих, 6 срібних та одну бронзову медаль. Інформація, яку вдалося віднайти щодо складу і результатів виступу збірної на Універсіаді в Порто-Алегре, відображена у таблиці 1.4.

Вкотре значну роль у цій Універсіаді відіграли саме українські атлети.

Ніхто з іноземних спортсменів не міг скласти гідної конкуренції Леоніду Іванову в бігу на 5000 м, Ігорю Тер-Ованесяну в стрибках у довжину, Валерію Брумелю у стрибках у висоту, Тамарі Пресе у метанні диску та штовханні

ядра, Тетяні Т. Щелкуновій у стрибках у довжину, кращий результат якої сягнув 6,48 м.

Таблиця 1.4 – Здобутки українських легкоатлетів у складі радянської збірної на Універсіаді в Порто-Алегре 1963 р.

Прізвище, ім'я	Вид спорту	Результат	Нагорода
Брумель Валерій	легка атлетика (стрибок у висоту)	2.15 м	золота
Пресс Тамара	легка атлетика (метання диска)	55.90 м	золота
Пресс Тамара	легка атлетика (штовхання ядра)	17.29 м	золота
Щелканова Тетяна	легка атлетика (стрибок у довжину)	6.48 м	золота
Тер-Ованесян Ігор	легка атлетика (стрибок у довжину)	7.95 м	золота
Іванов Леонід	легка атлетика (500 м)	14.21.4 с	злата
Озолін Едуард	легка атлетика (200 м)	21.44 с	золота
Озолін Едуард	легка атлетика (100 м)	10.52 с	срібна
Михайлов Анатолій	легка атлетика (110 м з/б)	14.17 с	золота
Блізнецов Геннадій	легка атлетика (стрибок з жердиною)	4.60 м	золота
Кондратов Геннадій	легка атлетика (метання молота)	65.76 м	золота
Лусіс Яніс	легка атлетика (метання списа)	79.77 м	золота
Золотарьов Олександр	легка атлетика (потрійний стрибок)	15.94 м	срібна

Примітки: 1) у таблиці наведені дані, які вдалося відшукати;
2) прізвища і результати українських спортсменів виділені жирним шрифтом.

У результаті змагань радянські легкоатлети здобули 14 золотих, 6 срібних та 1 бронзову медаль.

Найбільшим досягнення наших спортсменів було те, що вони зуміли завоювати симпатію бразильських глядачів. В останні дні Універсіади В. Брумель, І. Тер-Ованесян, Т. Щелкунова і особливо Т. Пресе стали в Порто-Алегре і далеко за його межами не менш популярні, ніж прославлені зірки бразильського футболу.

В Універсіаді 1965 р. у Будапешті (Угорщина) взяли участь 1729 спортсменів із 32 країн світу. Програма змагань була традиційною і складалася з дев'яти обов'язкових видів спорту.

Універсіада 1965 року відбулася з урахуванням величезного досвіду угорського спортивного руху і спортивних традицій цієї країни. Однак організаторам нелегко було виконати покладену на них місію через фінансові

проблеми, оскільки 1964 року Угорщина зробила великий внесок у проведення Олімпійських ігор у Токіо.

Ця Універсіада була своєрідним фестивалем зірок спорту: Метсон, Кирценштейн, Крозес, Тумі, Тер-Ованесян, Пеннель, Фріноллі й Оттоз.

У радянській збірній делегації команда легкоатлетів була найбільшою. До її складу увійшли спортсмени різного віку з багатьох союзних республік. Вперше участь у міжнародних змаганнях брали В. Скворцов, І. Матвеев, М. Шкарніков, Н. Чижова, В. Попова. Серед досвідчених учасників універсіад, які брали участь у цих змаганнях, були І. Тер-Ованесян, Ірина та Тамара Пресс, Т. Щелкунова, Е. Озолін.

Команда Радянського Союзу набрала рекордну кількість медалей і за сумою балів стала першою. Героєм Універсіади став львів'янин Ігор Тер-Ованесян. Одна з його спроб була 8,40 м але через невеликий заступ результат був не зарахований, а переміг він з результатом – 8.19 м. Найбільшу кількість – три медалі здобула Тетяна Щелкунова (стрибки у довжину, п'ятиборство та естафета 4x100 м). Е.Озолін переміг у бігу на 200 м з результатом 21.0. с. Тамара Пресс краще за всіх виступила у штовханні ядра, проте у метанні диска поступилася першістю. У стрибках у висоту з результатом 2.14 м переміг Валерій Скворцов.

Срібні нагороди Універсіади здобули: Геннадій Блізнецов у стрибках із жердиною (4.90 м); Микола Карасьов у штовханні ядра (18.68 м); Геннадій Кондратов у метанні молота у (65.78 м); в естафеті 4x100 м радянська збірна була другою з результатом 40.1. с.

Бронзові медалі Універсіади здобули: Олег Александров у стрибках у довжину (7.53 м); Ігор Фельд у стрибках із жердиною (4.80 м); Едуард Гусін у штовханні ядра (18.45 м); Юрій Бакарінов у метанні молота з (63.74 м).

У 1967 році Універсіада відбулася у Токіо (Японія) з 27 серпня по 4 вересня. До обов'язкової програми з дев'яти видів спорту включили також змагання з дзюдо.

Кількість учасників порівняно з попередньою Універсіадою 1965 року скоротилася вдвічі (938 атлетів із 30 країн) через відсутність команд із соціалістичного табору. Через міжнародний конфлікт збірна Радянського Союзу також не брала участі в Універсіаді. Цілком зрозуміло, що участь українських спортсменів у міжнародних змаганнях студентів цього року була неможлива.

Проведення Універсіади у зв'язку з різкою зміною її організатора було перенесено на 1970 рік, з порушенням двохрічної періодичності Універсіад. Універсіада відбулася з 26 серпня по 6 вересня у Турині (Італія). У змаганнях взяли участь 2084 атлети з 58 країн-учасниць.

Програма змагань Універсіади включала дев'ять обов'язкових дисциплін.

За кількістю встановлених рекордів Універсіада 1970 року була найбільш результативною серед універсіад: у легкій атлетиці було встановлено 98 національних, 40 рекордів універсіад, два європейських і два світових рекорди [31].

Щодо участі українських спортсменів у складі збірної колишнього Радянського Союзу в Універсіаді 1970 року, то дані про результати їхніх виступів і персональний склад ще уточнюються. Відомо, що збіркою було завойовано 58 медалей. Золоті медалі здобули Микола Пуклаков у бігу на 5000 м з результатом 13.56.4 с; Валентин Гаврилов у стрибках у висоту у (2.18 м); Віктор Санєєв у потрійному стрибку у (17.22 м); Микола Авілов т у десятиборстві у з результатом (7803 очок). Рашид Шарафетдінов переміг у бігу на 10000 м з результатом 29:02.2 с.

Срібні нагороди здобули : Валерій Двойкін у штовханні ядра (19.30 м); Микола Дудкін у потрійному стрибку (17.00 м); Василь Кмелевський у метанні молота (68.54 м); в естафеті 4х400 м з результатом 3.04.2 с збірна була другою.

Бронзові нагороди: Дмитро Стукалов у бігу з бар'єрами на 400 м (50.7 с); Володимир Амбросов у метанні молота (66.80 м); Володимир Щербатих у десятиборстві (7551 очок); естафеті 4x100 м з результатом (39.4 м).

Після закінчення Універсиади 1970 року громадські та спортивні організації колишнього Радянського Союзу звернулися до Міжнародної федерації університетського спорту із клопотанням про проведення наступних Ігор у Москві. У грудні 1971 року Виконком ФІСУ прийняв рішення про те, що Універсіад 1973 року відбудеться у Москві. Згідно з регламентом ФІСУ проведення змагань було доручено студентському спортивному товариству «Буревісник» [7].

Універсіада відбулася 15-25 серпня 1973 року у Москві (СРСР). У ній взяли участь 2718 атлетів із 70 країн світу. Це була найбільша кількість країн-учасниць за тодішню історію ігор універсіад [30]. До змагальної програми, крім дев'яти обов'язкових видів, було включено змагання з боротьби.

Рівень спортивної майстерності цієї Універсиади був надзвичайно високим. Було відкрито імена великої групи молодих і перспективних атлетів. Перша медаль переможниці Універсиади 1973 р. була вручена Світлані Корольовій за штовхання ядра, яка встановила рекорд Універсиади – 62,00 м і більш ніж на півтора метра випередила найближчу суперницю. Крім досвідчених бігунів Ф. Мельник, Н. Чижової, .Е. Аржанова, відзначилася молода спортсменка Н. Колеснокова у бігу на 400 м. Вона тричі виходила на старт і тричі покращувала рекорд універсіад.

На дистанції 100 м найкращий результат показав Юрій Сілов (10.37 с). На дистанції 800 м перемогу святкував Євгеній Аржанов з часом 11:46.88 с. На дистанції 5000 м з часом 13:41.25 с переміг Михайло Желобовський. У бар'єрному бігу на 400 м найкращим був Дмитро Стукалов з часом 49.62 с.

Киянин Л. Савельєв у бігу на 3000 м з перешкодами встановив нове досягнення Універсиади. Валерій Підлужний продовжив давню традицію триразового переможця універсіад І гора Тер-Ованесяна, і був кращим у

стрибках у довжину з результатом 8.15 м. У потрійному стрибку перемогу святкував випускник Краснодарського політехнічного інституту Михайло Барібан з результатом (17.20 м). Результат Валерія Войкіна у штовханні. ядра 19.56 м. Віктор Журба метнув диск на 61.60 м. Запорожець Валентин Дмитренко зумів зробити переможний дубль і метнув молот на 72.42 м. Рижанин Яніс Зір ніс метнув спис на відстань 80.08 м.

У гімнастиці спортсмени збірної Радянського Союзу Микола Андріанов і Ольга Корбут продемонстрували свій олімпійський статус, завоювавши 9 золотих медалей. Досягнення Ольги Корбут – це своєрідний рекорд. Вона завоювала шість медалей із шести можливих: п'ять золотих і одну бронзову. Гімнастка Л. Богданова здобула золоту медаль в опорному стрибку. Всього гімнастки збірної здобули 15 нагород із 16 можливих. Принциповий характер мали змагання гімнастів-чоловіків. На попередніх універсіадах спортсмени радянської збірної конкурували зі збірними Японії і жодного разу не перемогли японців ні у командному, ні в особистому заліку. На цій універсіаді збірна СРСР змогла випередити суперників як у командному, так і в особистих заліках. Лідер радянської команди, студент Володимирського педагогічного інституту Микола Андріанов був нагороджений чотирма золотими і однією срібною медаллю. Три золоті, дві срібні та одна бронзова нагорода у мінчанина Володимира Щукіна, одна золота та п'ять бронзових медалей у вихованця олімпійського чемпіона В. Чукаріна В. Софронова зі Львова. Всього гімнасти збірної СРСР здобули 12 золотих медалей з 14, які були розіграні на Універсіаді 1973 року.

Вагомий внесок зробили і фехтувальники, які вибороли шість золотих, дві срібні та дві бронзові нагороди. Результативно виступили на Універсіаді борці Радянської збірної. З 20 студентів-борців лише один лишився без нагороди, а 15 атлетів стали чемпіонами.

На цій Універсіаді тенісисти збірної Радянського Союзу мали першість у всіх п'яти розрядах, що було зафіксовано вперше за всю історію Всесвітніх студентських ігор.

Три золоті нагороди у чотирьох видах змагань здобули представники СРСР зі стрибків.

В Універсіаді 1973 р. перемогли баскетболістки, волейболісти та ватерполісти збірної команди СРСР.

Шість золотих, дев'ять срібних та п'ять бронзових нагород здобула команда плавців.

Срібні нагороди вибороли: Семен Кошер у бігу на 400 м (46.32 с), Анатолій Мошіашвілі у бігу наї 10 м з бар'єрами (13.73 с), Віктор Санєєв у потрійному стрибку (17.00 м), Олексій Спірідонов у метанні молота (71.82 м), Дмитро Ситников у метанні списа (79.64 м), Микола Авілов у десятиборстві (7903 м); в естафеті 4x100 м радянська збірна була другою з результатом 39.46 с.

Бронзові нагороди у стрибках у висоту здобули Володимир Абрамов та Валентин Гаврилов з результатом 2.15 м. У штовханні ядра з результатом 19.01 м третім став Олександр Баришніков. Рудольф Зігерт виступив у багатоборстві з результатом 7825 очок і також здобув бронзову медаль. У результаті радянська збірна команда домінувала на Універсіаді 1973 р.: нею було завойовано 66 зі 112 золотих медалей, 36 срібних і 30 бронзових.

У грудні 1974 року місто Белград (Югославія) було призначене організатором проведення Універсіади 1975 року, однак за дев'ять місящ до початку Ігор ці повноваження були зняті. Універсіада 1975 року відбулася у Римі (Італія) з 18 по 29 вересня.

Програма змагань обмежувалася змаганнями з легкої атлетики, участь у яких взяли 468 атлетів з 38 країн світу.

Наближення XXI Олімпіади дозволило розглядати участь спортсменів в Універсіаді 1975 року як попередній етап підготовки до Олімпійських ігор. Було встановлено 10 рекордів універсіади.

Золоті нагороди радянській збірній принесли: Павло Литовченко у бігу на 800 м з результатом 1:50.13 с, Олексій Спірідонов у метанні молота (73.82 м), естафета 4x100 м з часом 39.80 с.

Срібні медалі здобули: Павло Литовченко у бігу на 800 м з часом 1:50.13 с, Едуард Переверзєв у бігу на ПО м з бар'єрами (13.94 с), Анатолій Піскулін у потрійному стрибку (16.52 м), Анатолій Ярош у штовханні ядра (19.11 м).

Бронзові медалі на Універсіаді 1975 року здобули: Олексій Переверзєв у стрибках у довжину (7.90 м), у потрійному стрибку Сергій Сидоренко (16.42 м), метанні диску Ігор Шпазовкодський (57.80 м), метанні молота Юрій Сєдих (71.32 м), метанні списа Іван Моргол (78.44 м); в естафеті 4x400 м (3:10.05 с).

Універсіада 1977 року у Софії (Болгарія) була важливою для ФІСУ, тому що кількість країн-учасниць досягла 78, а кількість учасників – 4490. Змагання проходили з 17 по 28 серпня і включали дев'ять традиційних видів спорту і боротьбу.

Було встановлено два світових рекорди та 38 рекордів універсіади.

У цій Універсіаді брали участь медалісти монреальської Олімпіади. Серед них угорська фехтувальниця Ілдіко Шварценбергер, японський гімнаст Каджиама, радянський борець Роман Дмитрієв і американський баскетболіст, що згодом зробив блискучу кар'єру в НБА, Ларрі Бьорд.

Серед чемпіонів Універсіади: Е.Селік у бігу на 5000 м з результатом 13:44.6 с, Леонід Моєсєєв у бігу на 10000 м (29:12.0 с), Анатолій Піскулін у потрійному стрибку (17.30 м), Микола Вікхор у метанні диска (64.14 м), Василь Єршов у метанні списа (81.60 м); золота медаль також у естафетному бігу 4x100 м (38.75 с).

Срібні медалі здобули: Володимир Раєв у метанні списа (62.42 м), Юрій Сєдих у метанні молота (72.42 м), Валерій Кошанов у десятиборстві (7958 очок).

Бронзові нагороди: Леонід Моєсєєв у бігу на 5000 м з результатом (13:45.6 с), В'ячеслав Кулеб'якін у бігу з бар'єрами на 110 м (13.55 с), Олександр Григор'єв у стрибках у висоту (2.19 м), Володимир Трофименко у стрибках із жердиною (5.50 м) та Олександр Козлов у метанні молота (72.40 м).

Спортсмени у складі радянської збірної вибороли 31 золоту, 36 срібних та 29 бронзових нагород.

Універсіада 1979 року проходила з 2 по 13 вересня у Мехіко (Мексика) з дев'яти обов'язкових дисциплін і футболу.

Участь у змаганнях взяли 2974 атлета з 94 країн-учасниць. Мехіко мало у своєму розпорядженні засоби, які використовувалися з метою проведення Олімпійських ігор 1968 року; тепер же ці засоби були спрямовані на організацію Універсіади 1979 року.

У той час, коли деякі легкоатлети (на довгих дистанціях) були збентежені висотою Мехіко над рівнем моря, іншим географічне розташування столиці тільки сприяло у встановленні нових рекордів.

Значною подією цієї Універсіади став рекорд італійця Г. Гетро Менеа (200 м), що був перевершений лише 17 років по тому, на Олімпійських іграх в Атланті.

Багато атлетів використовували Універсіаду як етап підготовки до Олімпіади в Москві (1980 р). Деякі з них стали олімпійськими призерами: гімнасти Марія Філатова і львів'янин Богдан Макуц, фехтувальники Паскаль Тринкет, Паскаль Жолет і Олександр Романков, також Володимир Олейник та Ірина Калініна (стрибки у воду).

На Універсіаді в Мехіко успішно виступили у складі радянських збірних гімнасти: М. Філатова. О. Давидова, С. Гроздова та Г. Григора. Чоловічу збірну представляли: Б. Макуц зі Львова, С. Хижняков, Ф. Кулаксізов та В. Беленков.

Також золоті нагороди у Андрія Прокоф'єва у бігу на 110 м з бар'єрами (13.50 с), Валерія Подлужного у стрибках у довжину (8.16 м).

Срібну медаль виборов Василь Архипенко у бігу на 400 м з результатом 648.60 с. Бронзові нагороди: Олександр Пушков у бігу на 100 м з бар'єрами (13.55 с), Юрій Седих у метанні молота (75.54 м), Хайно Пуусте у метанні списа (82.62 м).

Всесвітня універсіада 1981 відбулася 19 по 30 липня у Бухаресті (Румунія).

Змагання склалися з дев'яти обов'язкових дисциплін та боротьби. Участь у змаганнях взяли 2912 атлетів з 86 країн-учасниць.

Всього на Універсіаду прибуло близько 4300 осіб з різних частин світу. Особливістю Універсіади 1981 року було те, що вже через рік після дипломатичного скандалу на Олімпійських іграх у Москві куди відмовилися прибути представники США, організаторам змагань у Бухаресті вдалося об'єднати міжнародний спортивний світ без будь-яких неприємних моментів.

Рівень змагань характеризують такі дані. У змаганнях з легкої атлетики було встановлено 14 універсіадських рекордів; відзначилися такі атлети, як Аоїта, Костянтин Волков, Доїна Мелінте і Сара Сімеоні. Відмінно виступила гімнастка з Монреалю, олімпійська чемпіонка Надя Команечі; з плавання встановлено 26 універсіадських рекордів; у баскетбольному турнірі команда Радянського Союзу виграла у команди США.

Збірна команда Радянського Союзу перемогла у неофіційному командному заліку, здобувши 111 медалей: 38 золотих, 38 срібних та 35 бронзових [10].

Золотими нагородами були відзначені: Юрій Науменко у бігу на 200 м з результатом 20.79 с, Том Турб у бігу на 10400 м з результатом 29:42.83 с, (треба зауважити, що така дистанція була лише цього року), Іван Ковальчук у марафоні (2:22.14 с), Костянтин Волков у стрибках з жердиною (5.75 м), Денис Кула у метанні списа (89.52 м), Олександр Шабленко у десятиборстві (8055 очок), золоту нагороду здобула збірна у естафеті 4x400 м (3:02.75 с).

Срібні нагороди здобули: Дмитро Шеарупин на 400 м з результатом 49.52 с, Володимир Поляков у стрибках із жердиною (5.70 м), Юрій Тамм у метанні молота (76.54 м), Сергій Щеланов у десятиборстві (8013 очок), у естафеті 4x100 м збірна колишнього Радянського Союзу здобула срібну медаль (38.94 с). Бронзові медалі здобули: Павло Троцило на 800 м (1:50.26

с), Георгій Бабанов у бігу на 110 м з бар'єрами (13.82 с), у метанні молота з результатом 75.24 Ігор Нікулін, Хайно Пуусте у метанні списа (87.22 м).

Необхідно зазначити, що збірна команда Радянського Союзу лідирувала у міжнародних студентських змаганнях, починаючи з Ігор у Парижі 1957 року.

Універсіада в Едмонтоні (Канада) була першою універсіадою, що була проведена на території північноамериканського континенту. Змагання відбулися з 1 по 12 липня 1983 року. У них взяли участь 2400 атлетів із 73 країн. До обов'язкової програми з дев'яти видів спорту було включено змагання з мотоболу.

За кількістю медалей збірна команда Канади посіла третє місце за кількістю медалей, поступившись СРСР і США.

У легкій атлетиці було встановлено 10 рекордів універсіади. Із шести нагород з фехтування п'ять здобули італійці, а серед жінок чотири з шести нагород здобула румунська команда. У змаганнях з плавання радянська команда на чолі з рекордсменом Володимиром Сальниковим здобула 22 нагороди і встановила 18 рекордів універсіади. Медалі чемпіонів отримали: Андрій Прокоф'єв у бар'єрному бігу на 110 м (13.46 с), Олександр Карлов у бар'єрному бігу на 400 м з результатом 49.41 с, Ігор Паклін у стрибках у висоту (2.31 м), Костянтин Волков у стрибках з жердиною (5.65 м), Денис Кула у метанні списа (87.80 м), Юрій Тамм у метанні молота (76.82 м).

Віктор Маркін отримав срібну нагороду у бігу на 400 м з результатом 45.38 с. Також срібну медаль здобула збірна з естафетного бігу 4x400 м (01.58 с). Бронзові нагороди вибороли: Сергій Родін у стрибках у довжині (7.85 м), Сергій Смирнов у штовханні ядра (19.61 м), Юрій Пастухов у метанні молота (73.38 м), Микола Матвєєв зі спортивної ходьби на 20 км з часом 1:25.07 с та в естафеті 4x100 м (39.4 с).

У студентських змаганнях 1985 року в місті Кобе, що в Японії, взяли участь 2783 учасників, які прибули зі 106 країн світу. З 24 серпня по 4

вересня змагання відбулися з футболу, дзюдо та дев'яти обов'язкових дисциплін.

Характерною рисою цих змагань була участь збірних команд країн, які з політичних причин не виступали на університетських іграх у Бухаресті (1981) та Едмонтоні (1983) це знаменувало закінчення політичної кризи, що так сильно відбивалася на міжнародному спортивному русі [11].

Рівень змагання з плавання був високим завдяки виступам таких плавців, як Мет Біонді, Майкл Гросс і Джон Сібен. Було встановлено 20 універсіадійських рекордів з плавання. Ігор Полянський не мав собі рівних на обох дистанціях плавання на спині. Світлана Копчикова з Полтави виборола три золоті нагороди на дистанції 200 м комбінованого плавання та у двох естафетах [18].

У змаганнях з легкої атлетики також було встановлено рекорди, зауважимо, що світовий рекорд зі стрибків у висоту (2.41 м) був установлений за одну хвилину до початку церемонії закриття Ігор радянським атлетом Ігорем Пакуліним. Це був єдиний світовий рекорд Ігор у Кобе. З українських спортсменів відзначилася Лариса Савченко, яка виборола дві золоті нагороди з тенісу, та І. Слюсар з Дніпропетровська, яка здобула першість у бігу на 100 м (11,22 с). Крім того золоті медалі отримали: Родіон Гатаулін у стрибках із жердиною (5.75 м), Тагір Земков у бігу на 400 м з бар'єрами (49.38 с), Андрій Перлов у ходьбі на 20 км (1:25.52 с).

Нагороди срібного гатунку отримали: Віктор Калінкін у бігу на 800 м (1:47.58 с), Роберт Еміян у стрибках у довжину (8.03 м), Олександр Яковлев у потрійному стрибку (17.43 м), Вацлав Кідикас у метанні диску (63.12 м). Вальтер Кульвет у десятиборстві (7971 очок), Андрій Перлов у ходьбі на 20 км (1:25.52 с), та збірна команда в естафеті 4x400 м (3:02.66 с) Бронзову нагороду здобув Ігор Нікулін у метанні молота (74.04 м).

Варто відзначити виступи баскетболістів. Чоловіча баскетбольна команда у складі збірної Радянського Союзу перемогла команду США завдяки грі В. Хомічуса, який в останні секунди матчу закинув у кошик

триочковий м'яч. Жінки-баскетболістки, також вибороли перемогу угрі з американками (87:81).

На цій Універсіаді результативно виступили гімнасти радянської збірної на чолі з Дмитром Білозерчевим, який здобув шість золотих нагород. Валентин Могильний, став срібним призером у багатоборстві та дворазовим чемпіоном на снарядах. Одним із кращих був виступ гімнастки Наталки Юрченко.

Чотири золоті та дві бронзові нагороди здобули фехтувальники радянської збірної. У цьому виді варто відзначити виступ киянина С. Міндіргасова, який виграв особистий турнір шаблестів та здобув звання чемпіона у складі команди.

У водному поло спортсмени радянської збірної виграли усі поєдинки.

Спортсмени-студенти збірної команди СРСР завоювали 84 нагороди Універсіади, з них 44 золоті, 21 срібна та 19 бронзових. Серед переможців були також Жанна Цирульникова, яка була першою на триметровому трампліні, та Ірина Слюсар з Дніпропетровська, яка була найшвидшою.

У змаганнях Універсіади у Загребі (Югославія), що відбулися 8 - 19 липня 1987 року, взяли участь 3904 атлета із 121 країни. Вони змагалися у 12 видах спорту, серед яких, крім дев'яти обов'язкових, були футбол і вітрильний спорт.

Церемонія відкриття пройшла під девізом «Молодь світу за мир у світі». Ця Універсіада проходила за рік до XXIV ігор Олімпіади у Сеулі тому багато спортсменів мали можливість випробувати свої сили перед Олімпіадою.

Загалом було встановлено сім універсіадійських рекордів. Гімнастка радянської збірної Олена Чеченова завоювала всі титули у змаганнях з гімнастики.

Результативними були виступи легкоатлетів збірної СРСР. Золоті нагороди здобули: Валерій Вандик у бігу на 3000 м з бар'єрами (8:33.23 с), Віктор Спазов у стрибках із жердиною (5.65 м), Ігор Остапкович у метанні молота (78.46 м), Марек Калета у метанні списа (81.42 м).

Срібні нагороди вибороли: Родіон Гатаулін у стрибках з жердиною (5.60 м), Володимир Ярушкін у штовханні ядра (20.12 м), Вацлав Кідикас у метанні диску (61.72 м).

Бронзові медалі отримали: Андрій Понамарьов у бігу на 1500 м (45.52 с), Віктор Гурал у марафоні (2.27.01 с), Сергій Заозерчев у стрибках у довжину (8.06 м), Маріс Брузікс у потрійному стрибку (16.90 м) та збірна команда в естафеті 4x400 м (3:05.85 с).

Для участі в іграх XV Універсіади у м. Дісбург (Німеччина) 22 по 30 серпня 1989 року зібралося 1785 спортсменів із 79 країн [49].

Через різку зміну місця проведення Універсіади 1989 року, за кілька місяців до початку ігор програма змагань була обмежена такими дисциплінами, як легка атлетика, баскетбол (чоловіки), фехтування і веслування.

В Універсіаді брали участь такі відомі атлети, як Ганна Кюіро, Хав'єр Сотомайор, Роджер Кінгдом, Паула Іван, Майкл Джонсон (майбутній олімпійський чемпіон. У баскетболі переможцем виявилася команда США, яка вперше за три останні універсіади перемогла команду СРСР.

Вдалося встановити такі здобутки спортсменів радянської збірної на цій Універсіаді. Золоті нагороди вибороли у потрійному стрибку Ігор Лапшин (17.40 м), Ігор Астапкович у метанні молота (80.56 м). Срібні нагороди здобули Рустам Шагієв у марафоні (2:14.59 с), Володимир Видко у бігу на 400 м з бар'єрами (50.30 с), Володимир Ратишков у стрибках у довжину (7.96 м), Михайло Медведь у десятиборстві (8062 очок) та у часники легкоатлетичної естафети 4x100 м (39.35 с). Бронзову медаль здобув Рудольф Поварнішин у стрибках у висоту (2.31 м).

На Універсіаді 1991 року в м. Шеффілді (Великобританія), яка відбулася з 14 по 25 липня, змагальна програма складалася з дев'яти традиційних та двох додаткових видів (футбол і хокей на траві). З цих дисциплін змагалися 3346 атлетів зі 101 країни-учасниці.

Незважаючи на складні погодні умови, на цій Універсіаді було встановлено три рекорди універсіади.

Це була остання Універсіада, на якій українські спортсмени виступали у складі радянської збірної під прапором СНД.

Починаючи з Зимової універсіади 1993 року у Закопане, українські спортсмени-студенти виступають самостійною командою.

У гімнастиці на цих змаганнях домінувати азіатські команди: корейці здобули 10 золотих медалей. У фіналі з водного поло зустрілися команди США і Китаю; за 6 секунд до закінчення матчу американцям вдалося підтвердити свій чемпіонський титул.

Результати виступів збірної СНД на Універсіаді 1991 року такі: золоту нагороду у штовханні ядра здобув українець – Олександр Клименко (19.35 м); срібні нагороди у Валерія Губіна у метанні молота (76.28 м) та у Володимира Овчиннікова у метанні списа (80.60 м); бронзові медалі здобули: Дмитро Булдов у бар'єрному бігу на 110 м (13.85 с), українець Олег Твердохліб у бігу на 400 м з бар'єрами (50.09 с) [8].

Період з 1959 до 1991 року був важливим етапом в історії розвитку студентського спорту в Україні. Виступи українських спортсменів-студентів у цей період були складовою частиною успіхів збірних команд колишнього Радянського Союзу.

Отже, аналіз наукової літератури свідчить, що процес зародження та формування студентського спортивного руху в Україні припадає на початок ХХ століття і пов'язаний з розвитком студентського спорту в царській Росії, згодом у Радянському Союзі. Розвиваючись без матеріальної підтримки, ізольовано від загальноспортивних процесів, студентський спорт не мав реальних перспектив поступального розвитку. Разом з тим, дореволюційний період розвитку спорту в царській Росії характеризувався активним формуванням науково-теоретичних засад фізичного виховання та спорту.

Встановлено, що з 1949 року радянських, а відтак і українських студентів-спортсменів почали брати участь у змаганнях світового масштабу.

У цьому році під час II Всесвітнього фестивалю молоді та студентів у Будапешті відбулися Університетські ігри. Участь у них збірної СРСР була не тільки політично престижною, але боротьба за перемогу була спробою набуття міжнародного, спортивного досвіду. Радянська команда досягла неабиякого успіху, здобувши на Університетських іграх 114 із 134 комплектів золотих медалей та посіла перше загальнокомандне місце.

Виявлено, що у 1957 році було створено Всесоюзне студентське спортивне товариство «Буревісник». Головою Центрального добровільного спортивного товариства був призначений Ю. О. Парфьонов. Зауважимо, що Всесоюзне добровільне товариство «Буревісник», починаючи з 1959 року, увійшло до Міжнародної федерації університетського спорту (FISU). Отже виступи українських спортсменів на Всесвітніх універсіадах доцільно розглядати з 1959 року, коли збірна команда колишнього Радянського Союзу взяла участь в Універсіаді, що відбулася в Турині. З цього часу і до 1991 року включно українські спортсмени-студенти були складовою частиною успіхів на студентських змаганнях у складі радянських збірних.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Методи дослідження

Дослідження ґрунтується на комплексному підході до вивчення джерельної бази: спеціальної літератури щодо розвитку студентського спорту, архівних матеріалів, спогадів лідерів та учасників студентського спортивного руху, матеріалів інтерв'ювання керівників відповідних організацій та документів.

Дослідження виконувалося при взаємодії таких напрямків сучасної науки: історії фізичної культури та спорту, теорії та методики фізичного виховання, управління фізичною культурою та спортом, соціології, філософії.

Під час написання роботи використовувалися хронологічний та проблемний підходи у викладенні матеріалів.

У процесі роботи використано такі методи дослідження: метод теоретичного аналізу та узагальнення даних науково-методичної літератури й офіційних документів, методи соціологічного дослідження, загальнонаукові методи, аналіз, синтез, метод узагальнення, історичний метод, порівняльно-історичний метод, метод комплексного дослідження, метод аналогій.

2.2 Організація дослідження

Для вирішення поставленої мети та завдань за темою: «Аналіз виступів збірної команди України на Всесвітніх універсіадах» дослідження здійснювалося в основному на теоретичному рівні й проводилося трьома етапами впродовж 2022 – 2023 років.

На *першому етапі* досліджень (вересень-листопад 2022 р.) розроблялися теоретичні підходи, обґрунтовувалася програма досліджень. Було проаналізовано різноманітні наукові, науково-методичні та науково-популярні дослідження з проблем історії та організації студентського спортивного руху в Україні та у світі. Було вивчено праці з досліджуваної проблеми вітчизняних та зарубіжних авторів; проаналізовано інформацію із всесвітньої мережі Інтернет; з'ясовано понятійний зміст термінів та словосполучень, згруповано і класифіковано категоріальні поняття сфери студентського спорту.

На цьому етапі було сформульовано основний науковий апарат дослідження: предмет, об'єкт, мета і завдання, гіпотеза; проведено попередні консультації з проблем розвитку студентського спортивного руху в Україні.

На *другому етапі* досліджень (грудень 2022 – травень 2023 рр.), використовуючи комплекс одержаних теоретичних уявлень, було проведено ґрунтовний аналіз ситуації у сфері студентського спорту в Україні.

У ході історичного аналізу, конкретно-соціологічних досліджень, вивчення нормативних документів, структурно-функціонального аналізу організаційно-управлінських аспектів діяльності державних і громадських організацій, дотичних до сфери студентського спорту виявлялися закономірності формування і розвитку студентського спортивного руху в Україні.

На третьому етапі досліджень (вересень-листопад 2023 р.) були сформульовані висновки за результатами дослідження; здійснювалося літературне оформлення тексту дипломної роботи.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОГО СПОРТИВНОГО РУХУ В УКРАЇНІ (наприкінці ХХ початку ХХІ ст.)

3.1 Специфіка формування організаційних структур студентського спортивного руху в сучасній Україні

Із розпадом Радянського Союзу, зміною політичного та економічного устрою, істотно змінилася організаційна основа українського спортивного руху, в тому числі і студентського спортивного руху. У 1992 році в Україні створюється Центральний спортивний клуб «Гарт». На той час він стає органом управління спортом та фізкультурно-оздоровчої роботи серед дітей та учнівської молоді в навчальних закладах усіх типів та рівнів акредитації у структурі Міністерства освіти України. Центральним спортивним клубом «Гарт» налагоджується система змагань, організовуються та проводяться Всеукраїнські Універсиади. Кадетські ігри, різноманітні змагання серед учнівської та студентської молоді у навчально-виховних закладах освіти [37]. Очолив Центральний спортивний клуб «Гарт» заслужений тренер України Сергій Операйло.

У межах своїх повноважень «Гарт» відповідав за проведення спортивних заходів, навчально-тренувальних зборів та організацію участі студентів у всеукраїнських спортивних заходах; сприяв розвитку олімпійського руху в Україні серед молоді; допомагав у діяльності учнівських, студентських, молодіжних, громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості (асоціацій, спілок, рад, комісій тощо); координував усю діяльність з розвитку фізичної культури молодого покоління.

Центральному спортивному клубу «Гарт» випала почесна місія разом із зацікавленими органами державної виконавчої влади, громадськими та

спортивними організаціями комплектувати та здійснювати підготовку збірних команд України для участі у Всесвітніх Універсіадах, Гімназіадах, чемпіонатах Світу та Європи серед студентів, Всесвітніх юнацьких іграх, Європейських юнацьких олімпійських фестивалях та інших міжнародних змаганнях. Саме під керівництвом «Гарту» студенти-спортсмени України вперше виступили самостійною командою у Всесвітній зимовій універсіаді 1993р. в Закопане (Польща).

Центральний спортивний клуб «Гарт» узагальнював практику розвитку фізкультурно-оздоровчої роботи і спорту у сфері освіти, розробляв пропозиції щодо її удосконалення.

Центральним спортивним клубом «Гарт» здійснювалися заходи щодо забезпечення пріоритетного значення фізичного виховання та спорту у процесі виховання, професійно-освітньої підготовки дітей і молоді.

Клубом забезпечувався широкий розвиток поза навчальної фізкультурно-оздоровчої роботи в навчальних закладах освіти.

Центральний спортивний клуб «Гарт» здійснював роботу з підготовки спортивних резервів, координував розвиток мережі спортивних шкіл, міжвузівських та інших центрів та відділень олімпійської підготовки.

На рисунку 2. подано структуру управління фізичним вихованням і спортом Центрального спортивного клубу «Гарт» Міністерства освіти України станом на 1992-2001 роки.

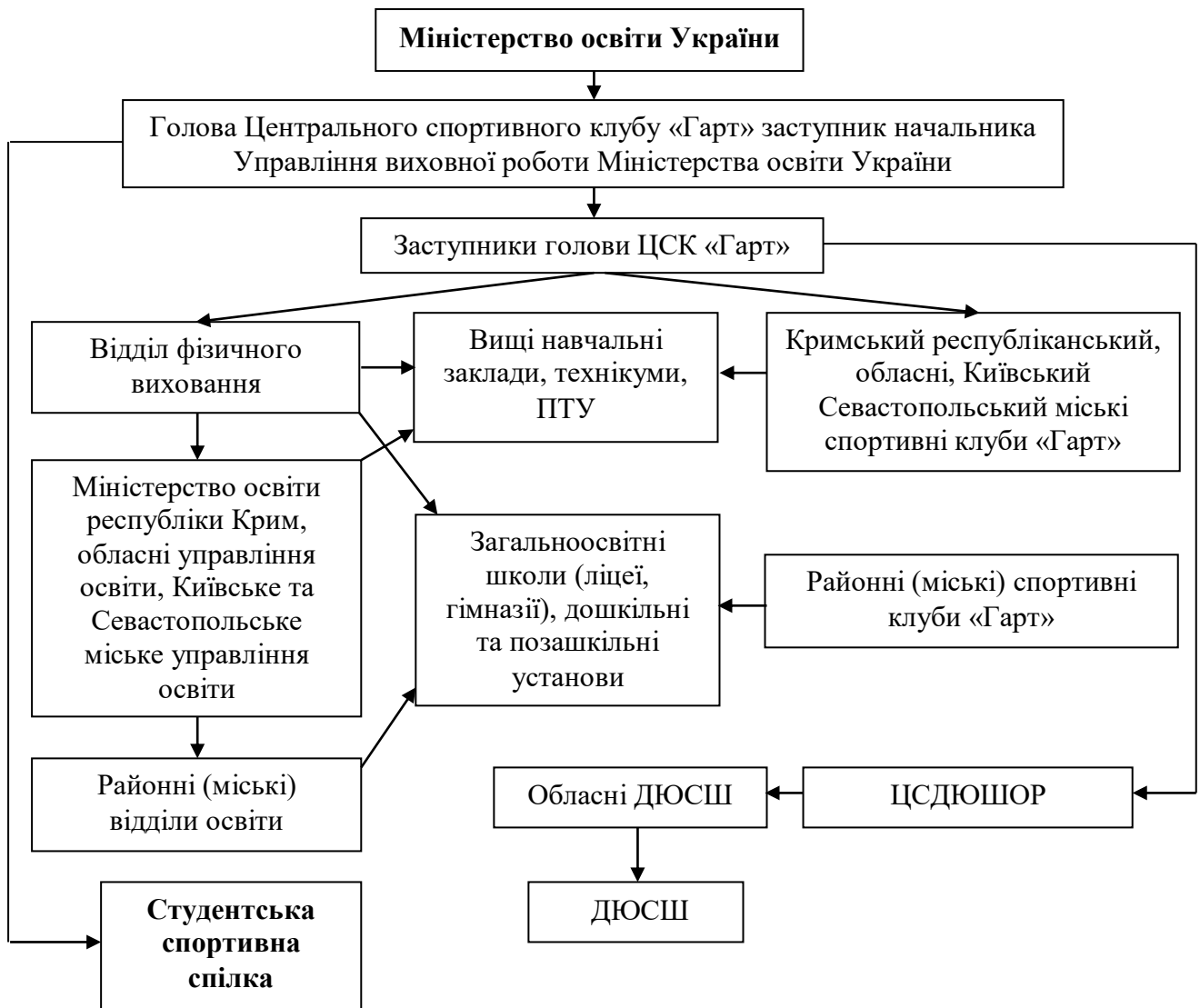

Рис. 3.1 Структура управління фізичним вихованням і спортом Центрального спортивного клубу «Гарт» Міністерства освіти України (1992-2001 рр).

У системі освіти України ЦСК «Гарт» займався розвитком фізичної культури та спорту у:

- дошкільних закладах;
- середніх загальноосвітніх навчальних закладах;
- професійно-технічних навчальних закладах;
- вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації (відповідно – училища, технікуми, коледжі):
- вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації (університети,

академії, інститути, консерваторії):

- позашкільних закладах.

Також Центральний спортивний клуб «Гарт» координував роботу структурних підрозділів в Республіці Крим, 25 областях України, містах Києві та Севастополі, підпорядкованих безпосередньо йому дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спортивних споруд, підприємств.

Первинні осередки в навчальних закладах підпорядковувались безпосередньо Кримському республіканському, обласним, Київським та Севастопольському міським спортивним клубам.

Окрім того, в Україні з 1993 року діє Спортивна студентська спілка України (СССУ), генеральним секретарем якої було обрано Валентина Гаврилко. 1993 рік також став роком офіційного входження України до Міжнародної федерації університетського спорту.

Як значиться у статуті, СССУ – це Всеукраїнська громадська організація, яка об'єднує на добровільних засадах студентів і працівників середніх спеціальних і вищих закладів освіти, інших освітніх організацій, створених з метою фізичного і спортивного удосконалення молоді, розвитку видів спорту і підготовки резерву для збірних команд України. Вона представляє та захищає інтереси України в міжнародному студентському спортивному русі, в усіх заходах, які проводить Міжнародна федерація університетського спорту [47]. Основними завданнями Спілки є:

- сприяння задоволенню всебічних інтересів студентства та співробітників вищих навчальних закладів в галузі фізичної культури та спорту;
- організація та проведення серед студентства спортивних змагань, міжнародних турнірів, інших спортивних заходів, в тому числі участі українських спортсменів у цих заходах за кордоном;
- розробка і реалізація програм підготовки спортсменів високого класу, створення сприятливих умов провідним командам і спортсменам

України з метою забезпечення їх виступів на Олімпійських іграх, а також Універсіадах, чемпіонатах Світу та Європи серед студентів, інших змаганнях;

- представництво та захист інтересів студентського спорту в міжнародних неурядових організаціях, соціальний та правовий захист інтересів клубів, спортсменів, тренерів та інших спеціалістів, турбота про ветеранів спорту;

- розвиток і зміцнення зв'язків з міжнародними вузівськими та іншими спортивними організаціями федераціями, асоціаціями, об'єднаннями;

- здійснення організаційної допомоги вищим навчальним закладам у роботі щодо залучення студентів до занять фізичною культурою та спортом;

- пропаганда і популяризація фізичної культури та спорту серед студентської молоді.

До основних функцій Спілки відносяться:

- готує та подає матеріали на присвоєння спортивних звань, заохочення тренерів, суд дів та інших спеціалістів;

- представництво інтересів студентського спорту в Національному Олімпійському комітеті України, національних спортивних федераціях, міжнародних спортивних організаціях, об'єднаннях;

- забезпечує правовий та соціальний захист інтересів спортсменів, тренерів та інших спеціалістів студентського спорту.

Основою спілки є первинні спортивні організації вищих навчальних закладів, які об'єднуються за територіальними та відомчими ознаками. Вищим керівним органом Спілки є Конференція, а в період між Конференціями – Рада Спілки, яка діє згідно з наданими їй повноваженнями.

Виконавчо-розпорядним органом Спілки є виконком, до складу якого входять: голова, заступники голови, відповідальний секретар та інші особи, обрані Радою Спілки.

Зауважимо на ще один аспект розвитку студентського спортивного руху. У 2001 році створено Комітет з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України, як новий орган державного управління в сфері

фізичної культури і спорту. Завданням цього Комітету є вдосконалення структури та організації роботи з фізичного виховання та спорту в навчальних закладах України, управління й координації фізкультурно-спортивної роботи серед молоді [36]. На рисунку 3 подано структуру управління процесом фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах Міністерства освіти і науки України станом на 2001 рік.

Рис. 3.2 Структура управління процесом фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах Міністерства освіти і науки України

До сфери управління Комітету належать Київське управління з фізичного виховання та спорту, державне підприємство – Центральний спортивно-господарчий комбінат, Центральні спортивні дитячо-юнацькі школи олімпійського резерву з легкої атлетики та видів єдиноборств. Комітет також координує, контролює та узагальнює стан навчально-методичної і спортивної роботи в Республіканському вищому училищі фізичної культури, Харківському вищому училищі фізичної культури № 1, а також Вищих училищах фізичної культури, спортивних ліцеях, ДЮСШ, СДЮШОР, ДЮКФГТ та інших фізкультурно-спортивних закладах освіти.

Основними завданнями Комітету є:

1. Участь у формуванні та забезпечення реалізації державної політики з фізичного виховання і спорту в закладах та установах Міністерства освіти і науки України;
2. Забезпечення організації роботи з фізичного виховання, фізкультурно-оздоровчої роботи в навчальних закладах всіх типів і рівнів акредитації, здійснення науково-методичного забезпечення цієї роботи в ході навчального процесу і в поза навчальний час;
3. Забезпечення пріоритетного значення фізичної культури і спорту⁷ в процесі навчання та виховання дітей і молоді як найдієвішого засобу зміцнення їх здоров'я, гармонійного розвитку, підвищення рівня працездатності;
4. Організація навчально-тренувального процесу і проведення спортивних заходів, які відносяться до компетенції Комітету, пов'язаних з підготовкою спортивних резервів;
5. Організація і проведення всеукраїнських Універсіад, Гімназіад, Кадетських ігор, Всеукраїнських спортивних ігор школярів, змагань серед учнівської та студентської молоді у навчальних закладах всіх типів і рівнів акредитації незалежно від їх відомчого підпорядкування;
6. Забезпечення спільно з Національним Олімпійським Комітетом, спортивними спілками студентської і учнівської молоді України, та іншими зацікавленими організаціями комплектування збірних національних команд студентів і учнів та їх участь у Всесвітніх Універсіадах, Європейських молодіжних фестивалях. Всесвітніх Гімназіадах, Чемпіонатах світу серед школярів та студентів;
7. Сприяння розвитку олімпійського руху в Україні, створенню в галузі громадських фізкультурно-спортивних організацій, рад, фондів, комісій та координація їхньої діяльності згідно чинного законодавства;
8. Сприяння зміцненню і розвитку матеріально-спортивної бази навчально-виховних, спортивних установ, закладів та організацій галузі;

9. Здійснення інформаційно-пропагандистської діяльності щодо поширення фізичної культури, спорту, здорового способу життя серед дітей, учнівської та студентської молоді, працівників освіти і науки.

3.2 Характеристика виступів збірних команд України у Всесвітніх Універсіадах (літніх та зимових)

Українські спортсмени-студенти складають основу більшості національних збірних команд з видів спорту.

У період з 1993 по 2023 роки студенти України взяли участь у 14 зимових та 15 літніх Всесвітніх універсіадах і продемонстрували стабільні результати, завоювавши 203 золотих, 217 срібних та 212 бронзових нагород.

Статистика результатів участі студентських збірних України у Всесвітніх літніх та зимових універсіадах подана в таблицях 3.1. та 3.2. [46].

Таблиця 3.1 – Результати участі студентських збірних України у Всесвітніх літніх універсіадах (1993-2023)

Місце та рік проведення	Нагороди			
	золоті	срібні	бронзові	всього
Баффало, США (1993)	11	6	9	26
Фукуока, Японія (1995)	4	5	7	16
Палермо, Італія (1997)	17	6	4	27
Пальма, Іспанія (1999)	7	7	9	23
Пекін, Китай (2001)	13	14	7	34
Тегу, Корея (2003)	23	15	17	55
Ізмір, (Туреччина) (2005)	18	16	18	52
Бангкок (Таїланд) (2007)	28	20	18	66
Белград (Сербія) (2009)	7	11	13	31
Шеньжень (Китай) (2011)	11	19	14	44
Казані (Татарстан) (2013)	12	29	36	77
Кванджу (Республіка Корея) (2015)	8	17	6	31
Неаполь (Італія) (2019)	6	7	7	20
Ченду (Китай) (2023)	4	4	3	11
Всього	169	176	168	513

Першою Універсіадою, в якій взяла участь студентська збірна України, була зимова Універсіада в Закопане (Польща). Спортсмени-студенти України виступали в трьох видах спорту з шести: лижні перегони, стрибки на лижах з трампліна та гірськолижний спорт. Команда завоювала одну золоту медаль в лижних перегонах [50].

Першою літньою Універсіадою для українського студентства була Універсіада в Баффало (США). Вона відбувалася з 8 по 18 липня 1993 року.

На проведеному в Баффало конгресі ФІСУ були прийняті нові члени, серед яких і СССУ, оскільки Україна, як і інші незалежні держави, які утворилися на території колишнього Радянського Союзу, вперше брали участь в Універсіаді самостійною командою. Її виступ розглядався не тільки у спортивному плані, але й із боку політичного престижу.

Команду України представляло 67 спортсменів. На Універсіаді ними було здобуто 11 золотих, 6 срібних та 9 бронзових нагород. Збірна України посіла 4-е загальнокомандне місце серед 118 країн учасниць [44].

Таблиця 3.2 – Результати участі студентських збірних України у Всесвітніх зимових універсіадах (1993-2023)

Місце та рік проведення	Нагороди			
	золоті	срібні	бронзові	всього
Закопане (Польща) (1993)	1	0	0	1
Хака (Іспанія) (1995)	0	0	4	4
Муджу (Корея) (1997)	0	2	2	4
Татри (Словаччина) (1999)	4	1	3	8
Закопане (Польща) (2001)	1	1	2	4
Тарвізіо (Італія) (2003)	7	4	3	14
Інсбрук (Австрія) (2005)	4	10	2	16
Турині (Італія) (2007)	2	8	6	16
Харбінь (Китай) (2009)	1	2	4	7
Ерзурум (Туреччина) (2011)	6	5	4	15
Трентіно (Італія) (2013)	3	3	3	9
Гранада (Іспанія), Штрбске-Плесо і Осрбль (Словаччина) (2015)	2	1	2	5
Алмаати (Казахстан) (2017)	2	3	4	9
Лейк-Плесід (США) 2023	1	1	5	7
Всього	34	41	44	119

Розподіл місць на XXVII літній Всесвітній Універсіаді 1993 р. подано в таблиці 3.3.

Чемпіонами Універсіади стали вихованки херсонської школи гімнастики, тодішні студентки Київського інституту фізкультури Тетяна Лисенко та Наталія Калініна (по дві золоті нагороди), луганський гімнаст Ігор Коробчинський та команда наших гімнасток, київські легкоатлети Олександр Клименко у штовханні ядра та Вадим Колесник у метанні диска, фехтувальник-рапірист Сергій Голубицький, веслувальна четвірка та Світлана Бондаренко із Запоріжжя в – плаванні на 200 метрів брасом.

Таблиця 3.3 – Розподіл місць на XVII літній Всесвітній Універсіаді Баффало (США) (1993 р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	США	30	25	20	75
2	Китай	17	6	5	28
3	Канада	11	13	14	38
4	Україна	11	6	9	26
5	Куба	8	4	4	16
6	Румунія	7	2	3	12
7	Німеччина	6	9	13	28
8	Японія	5	12	13	30
9	Італія	5	9	11	25
10	Франція	5	7	11	23

У складі збірної України у Баффало виступали студенти та випускники ВНЗ Києва, Дніпропетровська, Херсона, Луганська, Одеси, Донецька, Запоріжжя, Вінниці, Харкова, Хмельницького та інших міст, причому значну половину нашої команди склали вихованці Київського державного інституту фізичної культури, вони принесли до української скарбнички майже дві третини нагород.

Зауважимо на ще один аспект у проведенні Універсіади у Баффало. Неабияку увагу проявила до наших спортсменів українська діаспора, яка

надала збірній України серйозну фінансову підтримку. Виділила кошти також на премії нашим чемпіонам та призерам. Громадяни США та Канади українського походження приїздили із різних міст на арени Баффало для того, щоб вболівати за нашу команду [17; 23].

І найголовніше: те, що зробила українська студентська збірна на Іграх у Баффало, яка складалася далеко не із всіх «зірок», принесло Україні визнання спортивної держави.

Наступна Універсіада 1995 року, яка відбувалася з 23 серпня по 3 вересня у місті Фукуока (Японія) була для України менш вдалою. Але українські спортсмени втрималися у першій десятці і посіли дев'яте місце серед 162 країн-учасниць, завоювавши 4 золоті 5 срібних та 7 бронзових нагород. Розподіл місць на XVIII літній Всесвітній Універсіаді 1995 року подано в таблиці 3.4.

Серед тих, до кого було прикуто увагу, були посланці України. Українська школа гімнастики продовжила свій успіх. Олеся Шульга із УДУФВС у багатоборстві піднялася на найвищу сходинку п'єдесталу. Таж Олеся та Наталка Калініна ще здобули по бронзовій нагороді.

Таблиця 3.4 – Розподіл місць на ХУІІІ літній Всесвітній Універсіаді Фукуока (Японія) (1995 р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	США	24	27	18	69
2	Японія	24	16	24	64
3	Росія	15	12	23	50
4	Китай	13	10	16	39
5	Південна Корея	10	7	10	27
6	Угорщина	8	4	2	14
7	Німеччина	6	6	8	20
8	Болгарія	5	4	2	11
9	Україна	4	5	7	16
10	Румунія	4	5	2	11

Шабліст Вадим Гутцай у запеклій боротьбі здобув срібну медаль. Шпажистка із Києва Вікторія Тилова довела, що не дарма вона претендує на почесне місце серед світової фехтувальної еліти. У цьому турнірі їй дісталася бронзова нагорода. Великі надії покладалися на дзюдоїстів – 16 чоловік. Але, на жаль, лише одну медаль до української скарбнички приніс даюдоїст із Дніпропетровська Коба Надірадзе, а його земляк Анатолій Дрога закінчив поєдинки п'ятим.

Перед завершенням Універсіади українські легкоатлети завоювали медалі усіх гатунків. Віталій Сидоров із Одеси піднявся на найвищу сходинку п'єдесталу, пославши диск на 62 м 16 см. Киянка Олена Овчарова у фінальному забігові на 100 м з бар'єрами поступилася спортсменці із Мадагаскару і в результаті була другою. Вікторія Вершиніна здобула золоту нагороду. Жінки в естафеті 4x400 фінішували третіми, пропустивши вперед команди Росії та США. Ще одну бронзову медаль виборів киянин Андрій Узлов. Його спис приземлився на позначці 76 м 16 см [41].

Фехтувальник Сергій Голубицький у фіналі здобув срібні нагороди. Українські спортсмени втрималися у першій десятці, хоча сподівання були на більше. Особливу надію тренери покладали на спортивну гімнастику. Адже два роки тому у Баффало наші гімнасти здобули шість медалей. Однак труднощі почалися ще до від'їзду. У чоловічій збірній України в Японію поїхали 7-8-і номери країни. Лідер жіночої команди Тетяна Лисенко за два місяці до стартів поїхала працювати до СИТА. Вже у Фукуоці отримали травми Калініна та Калюжний. До того ж п'ять потенційних учасників Універсіади були травмовані і не змогли поїхати на змагання.

Що стосується комплектування студентської команди. Потенційно була можливість виставити сильнішу збірну. Але багато із студентів залучались в національні збірні. У них свій календар, свій індивідуальний план підготовки, через те були труднощі, щоб направити їх на Універсіаду. Але ж саме Всесвітні студентські ігри за своєю структурою, організацією змагань найбільш близькі до Олімпіади. До того ж Фукуока знаходиться приблизно

на тій же географічній широті, що і Атланта Так що ця Універсіада давала можливість провести передолімпійську репетицію. Але, нажаль, цей шанс був використаний далеко не повністю.

XIX Всесвітня універсіада, яка з 18 по 31 серпня 1997 року відбувалася в Сицилії, для українського спорту стала тріумфальною. Українські спортсмени посіли друге загальнокомандне місце серед таких суперників, як команди США, Росії, Китаю. Загалом країн-учасниць було 124. У підсумку на рахунку України - 27 медалей, з яких 17 золотих, 6 срібних та 4 бронзові [12, 40]. Розподіл місць на XIX літній Всесвітній Універсіаді 1997 року подано в таблиці 3.5.

Найбільшого успіху було досягнуто у художній гімнастиці та фехтуванні. Срібна призерка Атланти-96 Олена Вітриченко, студентка Харківського державного інституту фізичної культури, у вправах зі стрічкою, обручем, скакалкою та булавами була кращою. Представниці 19 країн, зокрема з Росії, Франції, Білорусі, Болгарії не могли протистояти майстерності нашої Олени - у загальному підсумку п'ять медалей, з яких чотири золоті, та одна бронзова.

Таблиця 3.5 – Розподіл місць на XIX літній Всесвітній Універсіаді Сицилія (Італія) (1997 р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	США	20	19	22	61
2	Україна	17	6	4	27
3	Японія, Канада	14	8	11	33
4	Російська Федерація	10	14	10	34
5	Китай	10	9	7	26
6	Італія	7	14	10	31
7	Куба	7	11	4	22
8	Угорщина	7	4	1	12
9	Південна Корея	5	2	3	10
10	Словаччина	4	0	1	5

Гідно продовжили рахунок медалям, здебільшого золотим, фехтувальники України, змагаючись із найкращими спортсменами з 31 країни світу. Чотири золоті, одну срібну та дві бронзові нагороди принесли вони до скарбнички. Медалі здобули – киянин шабліст Вадим Гутцай, харків'янин шпажист Олександр Горбачук та дві команди - рапіристи Сергій Голубницький, Олексій Бризгалов, Олег Мацейчук, Олексій Крутляк та шпажисти Олександр Горбачук, Андрій Малій, Олександр Кочергін та Андрій Єфременко. Срібна медаль в індивідуальних змаганнях рапіристів – Сергія Голубицького та дві бронзові у шпажисти Вікторії Титової і команди шаблістів, очолюваної Вадимом Гутцайтом.

Ці дві збірні команди України - з художньої гімнастики та фехтувальники – посіли кожна у своєму турнірі перші місця.

У легкій атлетиці – п'ять золотих, чотири срібні медалі. 19 хлопців та 22 дівчини з України посіли почесне третє місце. Золоті нагороди здобули – Юрій Білоног, (штовхання ядра) студент Українського державного університету фізичного виховання та спорту. Олена Шеховцова із стрибків у довжину.

У плавців – чотири золоті та одна бронзова медаль. Дві золоті медалі у Дениса Сілантьєва. Також золота медаль у Світлани Бондаренко, яка разом із Денисом навчалася у Запорізькому державному університеті, та Ігоря Снітко, студент Харківського державного інституту фізичної культури. Світлана до того ж володарка срібної медалі Серед 27 країн-учасниць Універсіади з плавання, українські студенти - треті.

Уперше за триразову історію участі у українських спортсменів у змаганнях літніх Всесвітніх універсіад з тенісу студенти Українського державного університету фізичного виховання і спорту Олександр Ярмола та Володимир Лис здобули бронзову медаль у парному чоловічому розряді.

У боротьбі з кращими футбольними командами (Марокко, Японія, Ірландія, США, Корея) студенти України вибороли четверте місце.

Виступили на Універсіаді без медалей, але не менш гідно, українські стрибунки у воду та гімнасти.

Спортсмени-студенти вперше досягли такого успіху на Всесвітній універсіаді, і як сказав шеф місії України на ХІХ Всесвітній Універсіаді-97, заслужений працівник освіти України, заслужений тренер України Сергій Операйло, це – не випадковість, тому що до цього успіху довго і вперто йшли спортсмени-студенти, які поєднують важкі тренування з оволодінням науками, та їхні тренери, вкладаючи у своїх учнів душу і серце, викладачі вузів, що знаходять додатковий час для таких “незручних” студентів, як спортсмени, та організатори підготовки й участі в змаганнях, які своєю непомітною працею роблять важливу справу [9; 21].

У період з 1 по 14 липня 1999 року в столиці Болерських островів Пальма-де-Мальорці (Іспанія) проводилися ХХ літні Всесвітні студентські ігри. Участь у змаганнях взяли 125 країн світу. Наші спортсмени зайняли сьоме загальнокомандне місце, при цьому здобувши 23 медалі, з яких 7 золотих, 7 срібних та 9 бронзових. Розподіл місць на ХХ літній Всесвітній Універсіаді 1999 року подано в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Розподіл місць на ХХ літній Всесвітній Універсіаді Пальма де Мальорка (Іспанія) (1999 р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	США	30	13	15	58
2	Росія	14	17	11	42
3	Куба	12	3	11	26
4	Японія	11	13	17	41
5	Румунія	10	4	3	17
6	Іспанія	7	7	13	27
7	Україна	7	7	9	23
8	Китай	7	5	11	23
9	Італія	6	12	9	27
10	Франція	6	3	7	16

Приємним сюрпризом стала перемога в бігу на 5000 м Сергія Лебеда, який встановив новий рекорд Універсіади (попередній результат тримався з 1975 року). Продовжили медалевий поступ фехтувальниці. Українські шпажисти у команді стали чемпіонами Універсіади [24].

Останню медаль до скриньки нагород української студентської збірної, причому – золоту, поклала легкоатлетка Олена Шеховцова. Змагаючись у секторі для стрибків у довжину, 27-річна киянка в кращій своїй спробі стрибнула на 692 см. з цим результатом наша співвітчизниця набагато випередила володарку срібної медалі американку Едріен Соїєр (661 см). золота медаль Шеховцової – четверта, здобута нашими легкоатлетами в Пальма-де-Мальорці. А загалом – сьома в активі студентської збірної України. Також золоті нагороди у Олени Гонорової та Лукашевич Оксани.

Абсолютним чемпіоном Всесвітньої універсіади зі спортивної гімнастики став студент Херсонського державного педагогічного університету Олександр Береш. Срібні та бронзові нагороди у гімнасток Тирик Галини зі Львова та Вікторії Карпенко з Херсона По одній срібній медалі у Олени Тесленко та Ірини Шкарупи з Києва.

В цілому виступ студентської збірної команди України слід вважати успішним, адже до складу команд, враховуючи передолімпійський рік, були залучені не всі спортсмени екстра-класу, а деякі види спорту взагалі були представлені резервом збірних команд.

З вдалим результатом повернулися наші земляки зі столиці Китаю, де з 22 серпня по 2 вересня 2001 року проходили Всесвітні студентські ігри. У Пекіні наші студенти здобули 34 нагороди і посіли п'яте місце з-поміж 167 країн-учасниць. Студентами-спортсменами було здобуто 13 золотих, 14 срібних та 7 бронзових нагород. Розподіл місць на XXI літній Всесвітній Універсіаді 2001 року подано в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Розподіл місць на XXI літній Всесвітній Універсіаді Пекін (Китай) (2001р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	Китай	54	25	24	103
2	США	21	13	13	47
3	Російська Федерація	14	19	20	53
4	Японія	14	14	25	53
5	Україна	13	14	7	34
6	Італія	8	8	6	22
7	Куба	6	4	2	12
8	Франція	5	2	16	23
9	Великобританія	4	2	4	10
10	Корея	3	10	14	27

Такий успіх, насамперед, пояснюється зірковим складом нашої збірної. Серед 137 спортсменів були олімпійські чемпіони, переможці континентальних та світових чемпіонатів, лідери світових рейтингів [13; 14].

Найбільша кількість нагород у плавців. Ними було здобуто сім золотих, чотири срібних і дві бронзові нагороди. Це не дивно, адже у пекінських басейнах виступала майже вся національна збірна. Не полетів до Китаю лише Денис Силантьєв. За його словами, через втому він пропускав не тільки Універсіаду, а й подальші ігри Доброї Волі у Брісбені.

Яна Клочкова стала студенткою лише у 2001 році. У перервах між змаганнями завітала до столичного Університету фізичного виховання і на першому своєму старті продемонструвала, що вчитиметься тільки на “відмінно”. Розпочала з перемоги на 800-метровці, а пізніше на 200-метровці комплексом, залишивши конкуренток далеко позаду. Після чого вирушила до Брісбена, де продовжила перемагати на іграх Доброї волі. Олег Лісогор виграв обидва запливи басом, а Ігор Червинський – 800-метровці та на дистанції 1500 м вільним стилем, причому на першій з них встановив новий рекорд України.

Золоті нагороди у легкій атлетиці здобули – Вікторія Паламар з Києва та Лебедь Сергій з Дніпропетровська Другими у своїх видах були Юрій Білоног та Владислав Піскунов.

Тамара Єрофеева принесла українській збірній чотири золоті та срібну нагороди [14].

Хороший результат продемонстрували українські спортсмени на XXIII літній універсіаді, що проходила в Ізмірі (Туреччина) з 11 по 22 серпня 2005 року. У Ізмірі наші студенти посіли четверте із-поміж 167 країн-учасниць.

Студентами-спортсменами було здобуто 52 медалі (18 золотих, 16 срібних та 18 бронзових). Розподіл місць на XXIII літній Всесвітній Універсіаді 2005 року подано в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 – Розподіл місць на XXIII літній Всесвітній Універсіаді Ізмір (Туреччина) (2005р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	Росія	26	16	23	65
2	Китай	21	16	12	49
3	Японія	18	18	20	56
4	Україна	18	16	18	52
5	США	17	12	14	43
6	Польща	12	8	8	28
7	Республіка Корея	11	14	9	34
8	Туреччина	10	11	6	27
9	Китайський Тайбей	6	2	4	12
10	Італія	5	6	13	24

В Ізмір приїхали представники ВНЗ Києва, Харкова, Луганська, Запоріжжя, Кам'янця-Подільського, Львова. Першу золоту нагороду на цих змаганнях завоював борець вільного стилю Олег Кушнір. Він здійнявся на вищу сходинку п'єдесталу пошани у ваговій категорії до 84 кілограмів.

Також золоті медалі вибороли українські збірній плавці О. Лісогор (дві золоті), С. Бреус (дві золоті), борці вільного стилю І. Мерлені, О. Кушнір,

збірна лучників у складі Д. Грочов, В. Рубан, О. Сердюк, легкоатлетка Л. Блонська, фехтувальна команда Д. Чумак, Д. Корюченко, А. Хворост. Знову змогли відзначитися гімнастки, зокрема А. Бессонова, які завоювали дев'ять медалей, п'ять із яких – золоті. Їх підтримали спортивні гімнасти М. Проскуріна, В. Максюта, котрі завоювали дві золоті й дві срібні нагороди. Призерами Універсіади стали В. Димо, І. Червінський, І. Амшенікова, О. Левковська, О. Когут, К. Палеха В. Коваль, С. Адвека, Л. Блонська, Д. Чермак. Цей успіх дав можливість упевнено закріпитись українській команді на четвертому місці в підсумках Універсіади.

XXIV літні студентські ігри приймав Бангкок (Таїланд) з 8 по 18 серпня 2007 року. Майже 7000 учасників змагались із 15 видів спорту. Україну представляла найчисельніша за всі часи спортивна команда з 213 атлетів, які змагались зі спортсменами з 170 країн світу. Літню сесію наші студенти здали на “відмінно” 66 медалей (28 золотих, 20 срібних, 18 бронзових) та III загальнокомандне місце в підсумку Універсіади. Це найкращий медальний доробок українських спортсменів протягом усіх Універсіад (табл. 3.9).

Таблиця 3.9 – Розподіл місць на XXIV літній Всесвітній Універсіаді Бангкок (Тайланд) (2007р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	Китай	32	29	26	87
2	Росія	28	27	37	92
3	Україна	28	20	18	66
4	Японія	19	15	22	56
5	Республіка Корея	15	18	18	51
6	Таїланд	13	7	9	29
7	Німеччина	11	5	9	25
8	США	10	10	14	34
9	Китайський Тайбей	7	9	12	28
10	Італія	6	6	9	21

Основними постачальниками “золота” стали спортсмени-легкоатлети О. Солодуха, І. Штангєєва, Ю. Кревсун, Н. Пігида, А. Єфремова, О. Завгородня,

О. Щербак, С. Демидюк; плавці Я. Ключкова, В. Димо, О. Лісогор; гімнасти О. Воробйов, А. Ісаєв, О. Щербатих, Д. Згоба. Знову найбільше золотих медалей здобула гімнастка А. Бессонова (п'ять золотих). Золотими стали команди в стрільбі з пневматичного пістолета, футболу, фехтування. Українська команда зайняла високе третє місце, пропустивши вперед тільки дійсно сильні команди Росії (502 особи) та Китаю (450 осіб).

У столиці Сербії 12 липня 2009 р. стартувала XXV Всесвітня Універсіада, яка стала ювілейною (50) студентською олімпіадою. Одночасно відзначалось і 60-річчя Міжнародної федерації студентського спорту (ФіСА). Організатори зібрали на ці змагання 10 000 спортсменів зі 145 країн світу, які змагались у 15 видах спорту (хоча планувався 21 вид спорту) за 461 комплект медалей. Українська делегація в складі 169 атлетів боролася за медалі в 14 видах спорту. І хоча в складі студентської збірної було 32 спортсмени з олімпійської збірної, повторити успіх XXII Універсіади наші студенти не змогли. Виборовши 31 медаль (7 золотих, 11 срібних і 13 бронзових), українська команда зайняла високе шосте місце в загальній класифікації (таб 3.10).

Таблиця 3.10 – Розподіл місць на XXV літній Всесвітній Універсіаді Белград (Сербія) (2009р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	Росія	29	22	27	76
2	Китай	22	21	15	58
3	Республіка Корея	21	11	15	47
4	Японія	20	21	32	73
5	США	13	13	13	39
6	Україна	7	11	13	31
7	Китайський Тайбей	7	5	5	17
8	Італія	6	14	11	31
9	Польща	6	10	8	24
10	Сербія	5	5	9	19

Золото вибороли І. Боросик – плавання; фехтувальники жіночої збірної;

К. Міляєв – стрибки у воду; В. Рубан – стрільба з лука; футбольна збірна України. Підтвердила свій високий рівень і найтитулованіша спортсменка за всю історію Універсіад Анна Бессонова (художня гімнастика) – чотири срібні нагороди. Приємною несподіванкою цієї Універсіади є те, що медалі отримано в настільному тенісі (О. Дідух), у великому тенісі (А. Смірнов, І. Сергеев); стрибках у воду (І. Кваша й А. Пригоров).

Літня Універсіада 2011 (XXVI) пройшла в місті Шеньчжені (Китай) з 12 по 23 серпня. Вона стала наймасштабнішою та найкомфортнішою для спортсменів. Уперше господарі побудували спеціальне студмістечко для спортсменів Універсіади. У 24 видах спорту (12 основних видів спорту й 12 видів спорту, які представили господарі). 8078 учасників розіграли 306 комплектів нагород. Українська збірна знову зуміла потрапити до десятки найсильніших – 11 золотих, 19 срібних та 14 бронзових медалей. Наша збірна зайняла сьоме загальнокомандне місце зі 152 країн-учасниць (таб. 3.11).

Таблиця 3.11 – Розподіл місць на XXVI літній Всесвітній Універсіаді Шеньчжень (Китай) (2011р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	Китай	75	39	31	145
2	Росія	42	45	45	132
3	Республіка Корея	28	21	30	79
4	Японія	23	26	38	87
5	США	17	22	11	50
6	Італія	12	5	13	30
7	Україна	11	19	14	44
8	Китайський Тайбей	7	9	16	32
9	Туреччина	7	7	8	22
10	Тайланд	7	2	9	18

Третину всіх золотих медалей для збірної України принесли легкоатлети Б. Бондаренко, О. Завгородня, А. Ярошук; жіноча команда спринтерів у естафеті 4x100; золоті медалі отримали фехтувальники А. Ягода, О. Харлан;

команда шаблестів, спортивний гімнаст Куксенков (золото, срібло), дзюдоїстка В. Туркс; призерами ставали Л. Шуліка, Л. Калітовська, А. Міщенко, Л. Лобанова, К. Стуй, В. Кузнецов, О. Кривцов, А. Кисла, А. Коваль, Я. Дем'янчук, С. Фролов, Д. Степанюк, С. Голук.

Всесвітні студентсько-молодіжні спортивні змагання пройшли 2013 року. Пройшла в Казані (Татарстан, Росія), у найпівнічнішому місті серед столиць літніх універсіад, з 6 (фактично з 5) по 17 липня 2013 року. На наймасштабнішій літній Універсіаді-2013 розігралось більше 350 комплектів медалей з 27 видів спорту серед представників 162 країн, що є рекордом універсіад.

У загальнокомандному заліку збірна України посіла шосте місце, завоювавши 77 медалей – 12 золотих, 29 срібних і 36 бронзових (таб. 3.12).. Перемогла збірна Росії (155–75–62). Друге місце зайняли китайці (26–29–22), третє – японці (24–28–32), четверте – південнокорейці (17–12–12) і п'яте – білоруси (13–13–14).

Таблиця 3.12 – Розподіл місць на XXVII літній Всесвітній Універсіаді Казань (Татарстан) (2013 р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	Росія	155	75	62	292
2	Китай	26	29	22	77
3	Японія	24	28	32	84
4	Республіка Корея	17	12	12	41
5	Білорусія	13	13	14	40
6	Україна	12	29	36	77
7	США	11	14	15	40
8	ПАР	7	3	4	14
9	Італія	6	17	21	44
10	Австралія	6	4	6	16

Чемпіонами універсіади стали легкоатлети: Віктор Кузнецов, Анна Титимець; боксери: Дмитро Митрофанов (до 75 кг), Олександр Гвоздик (до

81 кг); Веслування на байдарках і каное: чоловіча каное-четвірка (1000 м); фехтування: Ольга Харлан (шабля); академічне веслування: Наталія Довгодько; кульова стрільба: Юрій Нікандров (трап), Олена Костевич (25 м, пістолет); Плавання: Андрій Говоров (50 м, батерфляй).

Срібні медалі завоювали легкоатлети: Андрій Проценко (висота), Руслан Дмитренко (20 км, спортивна ходьба), чоловіча команда (20 км, спортивна ходьба), Світлана Шмідт (3000 м/п), Ганна Ярощук (400 м/б); боротьба на поясах: Дмитро Косенок (до 62 кг, вільний стиль), Олександр Гордієнко (+100 кг, вільний стиль); веслування на байдарках і каное: чоловіча байдарка четвірка (200 м), чоловіча каное-четвірка (500 м); спортивна гімнастика: чоловіки командний залік; художня гімнастика: Ганна Різатдінова (булави), Аліна Максименко (булави), групове багатоборство; Дзюдо: Шушана Гевондян (до 57 кг); академічне веслування: чоловіки двійка без стернового, чоловіки двійка парна, чоловіки вісімка, чоловіки двійка парна легка вага; Самбо: Размік Тоноян (+100 кг), Олена Куницька (до 48 кг), Інна Черняк (до 52 кг), Олена Сайко (до 60 кг), Луїза Гайнутдинова (до 68 кг); кульова стрільба: жінки командний залік (25 м, пістолет); плавання: Сергій Фролов (800 м, вільний стиль), Дарина Зевіна (200 м, спина); вільна боротьба: Павло Олійник (до 96 кг), Олександр Хостяновський (до 120 кг), Ірина Гусяк (до 55 кг).

Бронзові призери відзначились в таких видах спорту: боротьба на поясах: Умер Беялов, Костянтин Тарасов, Леонід Рябчун, Людмила Нікітіна; бокс: Денис Беринчик ; фехтування: Галина Пундик (шабля), жіноча шпага командний залік; спортивна гімнастика: Ігор Радівілов (опорний стрибок, кільця), Олег Верняєв (бруси, індивідуальне багатоборство), Олег Степко (кінь); художня гімнастика: Ганна Різатдінова (обруч, м'яч, індивідуальне багатоборство), Аліна Максименко (обруч), групові вправи (10 булав),

групові вправи (3 м'ячі +2 стрічки); дзюдо: Артем Харченко (до 66 кг), Марина Черняк (до 48 кг), Єлизавета Каланіна абсолютна категорія); Академічне веслування: Сергій Гуменний, жінки двійка парна, жінки четвірка без стернового; самбо: Михайло Ілітчук (до 57 кг), Михайло Черкасов (до 100 кг); кульова стрільба: жінки командний залік (50 м, гвинтівка лежачи); плавання: Андрій Говоров (50 м, вільний стиль), Сергій Фролов (1500 м, вільний стиль); спортивна боротьба: Дмитро Пишков (до 74 кг) – греко-римська боротьба, Жан Беленюк (до 84 кг) – греко-римська боротьба, Василь Шуптар (до 60 кг) – вільна боротьба, Семен Радулов (до 66 кг) – вільна боротьба, Марія Лівач (до 48 кг), Юлія Благиня (до 51 кг), Аліна Стадник (до 67 кг).

З 03 по 14 липня 2015 року в м. Кванджу (Республіка Корея) проходила XXVIII Всесвітньої літньої Універсіади 2015. Спортсмени України у складі 137 чоловік приймали участь у 14 видах спорту. Національна збірна команда була представлена спортсменами-студентами 41 вищого навчального закладу з 18 регіонів України. Студенти з 21 вищого навчального закладу вибороли 31 медаль різного гатунку (8 золотих, 17 срібних і 6 бронзових) і посіли восьме загальнокомандне місце серед 146 команд країн-учасниць (таб. 3.13).

Таблиця 3.13 – Розподіл місць на XXVIII літній Всесвітній Універсіаді Кванджу (Республіка Корея) (2015р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	Республіка Корея	47	32	29	108
2	Росія	34	39	49	122
3	Китай	34	22	16	72
4	Японія	25	25	35	85
5	США	20	15	19	54
6	Франція	13	9	8	30
7	Італія	11	15	17	43
8	Україна	8	17	6	31
9	Іран	7	2	6	15
10	Китайський Тайбей	6	12	18	36

Найбільш успішно виступили спортсмени та здобули медалі з таких видів спорту: золоті медалі – гімнастика спортивна – 2, гімнастика художня – 2, плавання – 2, легка атлетика – 1, веслування академічне – 1; срібні медалі – гімнастика художня – 4, веслування академічне – 4, гімнастика спортивна – 3, фехтування – 2, волейбол (чол., жін.) – 2, дзюдо – 1, плавання – 1; бронзові медалі – гімнастика спортивна – 3, гімнастика художня – 1, дзюдо – 2.

З 03 по 14 липня 2019 року в м. Неаполь (Італія) проходила XXX Всесвітня літньої Універсиади.

Україну в Неаполі представляли 160 спортсменів. Студенти виступили у баскетболі, волейболі, спортивній гімнастиці, художній гімнастиці, дзюдо, легкій атлетиці, плаванні, стрибках у воду, стрільбі з лука, тенісі, тхеквондо, фехтуванні та футболі.

Українські спортсмени посіли 11 місце виборовши 11 медалей (6 золотих, 7 срібних і 7 бронзових) та посіли 11 загальнокомандне місце з 120 команд країн учасниць (таб. 3.14).

Таблиця 3.14 – Розподіл місць на XXX літній Всесвітній Універсиаді Неаполь (Італія) (2019 р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	Японія	33	21	28	82
2	Росія	22	24	36	82
3	Китай	22	13	8	43
4	США	21	16	15	52
5	Південна Корея	17	17	16	50
6	Італія	14	13	16	43
7	Китайський Тайбей	9	13	10	32
8	Мексика	8	7	6	21
9	Іран	7	3	7	17
10	ПАР	6	8	4	18
11	Україна	6	7	7	20

Так, переможцями студентських Ігор-2019 у складі збірної України стали: легка атлетика – Марина Бех-Романчук (довжина), Ольга Корсун

(потрійний), Юлія Чумаченко (висота), Ірина Климець (молот), жіноча естафета 4x400 метрів (Марія Миколенко, Анастасія Голєнєва, Катерина Климяк, Тетяна Мельник); художня гімнастика – Єва Мелешук (булави).

Срібні та бронзові нагороди українські спортсмени завоювали: у баскетболі (чоловіки); легкій атлетиці – Сергій Регада (молот), Ірина Геращенко (висота), жіноча команда у ходьбі на 20 км (Олена Собчук, Марія Філюк, Валентина Мирончук); художній гімнастиці – збірна України (вправи з 5 м'ячами, групове багатоборство, вправи з 3 обручами і 2 парами булав), Єва Мелешук (обруч, стрічка); стрільбі з лука – Артем Овчинніков, Поліна Родіонова, Ірина Хочина; тхеквондо – Ірина Ромолданова, Денис Вороновський; дзюдо – Ганна Антикало.

З 28 липня по 8 серпня у Китаї проводилися головні студентські змагання – XXXI Всесвітня літня Універсіада серед 7000 студентів-спортсменів 900 університетів зі 115 країн світу у 18 видах спорту.

Збірну команду України представляли 61 студент з 28 закладів вищої освіти із 15 областей, які змагалися у 10 видах спорту: легка атлетика, бадмінтон, художня гімнастика, спортивна гімнастика, дзюдо, волейбол, тхеквондо, стрільба з луку, ушу і фехтування.

Студентська збірна України у Всесвітній літній Універсіаді в Ченду (Китай) посіла високе 13 загальнокомандне місце та отримала 11 нагород – 4 золоті, 4 срібні і 3 бронзові (таб. 3.15).

Серед учасників змагань – 5 студентів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Богдан Мазенко (волейбол), Сергій Міщенко (волейбол), Володимир Остапенко (волейбол), Заур Дуньямалієв (дзюдо), Олег Маматов (тхеквондо (ВТФ)), які достойно представили Хмельницьку область.

Таблиця 3.15 – Розподіл місць на XXXI літній Всесвітній Універсіаді Ченду (Китай) (2023 р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	Китай	103	40	35	178
2	Японія	21	29	43	93
3	Південна Корея	17	18	23	58
4	Італія	17	18	21	55
5	Польща	15	16	12	43
6	Туреччина	11	12	12	35
7	Індія	11	5	10	26
8	Китайський Тайбей	10	17	19	46
9	Литва	6	4	2	12
10	Франція	5	8	10	23
13	Україна	4	4	3	11

Медалі України на XXXI літній Всесвітній Універсіаді в Ченду: Христина Погранична, художня гімнастика – 2 золота (обруч, стрічка), срібло (багатоборство); Владислав Лавський, легка атлетика – золото у стрибках у висоту; Назар Чепурний, спортивна гімнастика – золото в опорному стрибку; Ніколь Красюк, Дар'я Щербакова, Діана Довганюк, Марта Борис, Анастасія Пташник, Дарія Іваник – художня гімнастика, срібло у груповому багатоборстві, бронза у вправах з п'ятьома обручами. Юлія Лобан, легка атлетика – срібло у семиборстві; Ян Сич, фехтування – срібло (шпага); Роман Петрук, легка атлетика – бронза у стрибках у висоту; Андрій Гарбар, тхеквондо – бронза (понад 87 кг).

Менш вдалими для наших збірних були виступи на зимових Універсіадах. XVII Всесвітні студентські ігри проходили з 18 по 26 лютого 1995 року в місті Хака (Іспанія). Студенти України посіли 18-те місце серед 41 країни-учасниці, при цьому здобувши чотири бронзові нагороди в лижних перегонах. Розподіл місць на XVII зимовій Всесвітній Універсіаді 1995 року.

З 24 січня по 2 лютого 1997 року XXVIII зимова Універсіада проходила в Південній Кореї. Наші спортсмени не змогли втриматися в першій десятці і

зайняли 16-е місце серед 48 країн-учасниць. При цьому завоювали дві срібні нагороди у лижних гонках та дві бронзові в біатлоні [50].

Ситуацію пояснив заступник керівника делегації до Кореї Сергій Операйло. Строки проведення Універсиади були для нашої збірної невдалими: багато провідних спортсменів на той час готувалися до етапів розіграшів Кубка світу, фігуристи виступали у Парижі на Чемпіонаті Європи. Відбувалася Українська Спартакіада, у якій теж потрібно було приймати участь. З біатлону до Кореї поїхав другий склад, який здобув срібні нагороди Універсиади, хоча провідні спортсмени стартували в інших змаганнях.

Найбільш вдалим для нашої збірної на зимових Універсиадах, був виступ у Словацьких Татрах на XIX Всесвітній зимовій універсиаді, яка відбувалася з 22 по 30 січня 1999 року. Українські спортсмени вибороли чотири золоті, одну срібну та дві бронзові нагороди, що в неофіційному командному заліку дало змогу збірній команді України посісти 6-е командне місце серед 40 країн-учасниць.

Розподіл місць на XIX зимовій Всесвітній Універсиаді 1999 року подано в таблиці 3.16.

Таблиця 3.16 – Розподіл місць на XIX зимовій Всесвітній Універсиаді Попрад-Татри (Словаччина) (1999 р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	Росія	8	12	9	29
2	Австрія	7	2	0	9
3	Словаччина	4	7	7	18
4	Японія	3	5	7	15
5	Польща	5	2	3	10
6	Україна	4	1	2	7
7	Італія	4	0	2	6
8	Франція	4	0	1	5
9	Китай	3	5	6	14
10	Швеція	3	2	3	8

Основою такого успіху нашої команди вважають у правильному виборі рішення. А саме – посилати на Універсіаду й фінансувати ті види спорту, у яких можна розраховувати на успіх. До таких видів було віднесено біатлон, лижі й хокей. Дві золоті та одну бронзову нагороди у лижних перегонах здобула студентка Київського національного університету Валентина Шевченко. В лижній естафеті 3x5 км з Валентиною виступали Марина Пестрякова та Вікторія Якимчук.

Ще одну золоту медаль отримали наші хокеїсти. Срібну та бронзову нагороду українська команда здобула з біатлону, де виступали Микола Крупнік, Юрій Смеляненко, Олександр Белоненко, Олег Бабіч. Серед жінок Оксана Хвостенко, Тетяна Рудь, Наталія Терещенко. Бронзову у лижних перегонах здобули Марина Пестрякова та Вікторія Якимчук [12].

Менш вдалою для нашої збірної була XX зимова Універсіада, яка відбувалася з 6 по 17 лютого 2001 року в місті Закопане (Польща). Наші студенти не змогли втриматись у першій десятці і посіли 11-е командне місце, здобувши при цьому одну золоту, одну срібну та дві бронзові нагороди. Хоча результатами виступів у цілому всі були задоволені. Адже цей рік був передолімпійський і в Закопане були відсутні “перші” номери нашої збірної. Порадували наші хокеїсти, які виявили волю до перемоги у матчі з за третє місце із збірною Чехії. Проблема була у тому, що Універсіада співпала зі стартом вибіркового передолімпійського турніру в Осло. Через це наша збірна залишилася без сильних нападаючих та воротаря. Підтримали престиж лижних перегонів і біатлону естафетні команди які, якби мали у своїх складах хоча б по одному досвідченому майстру, могли б претендувати на золоті нагороди. Золоті нагороди лише у українських фігуристів Олени Грушиної та Руслана Гончарова.

XXI Всесвітня зимова універсіада відбулася в м. Тарвізіо (Італія) з 16 по 26 січня 2003 року. Найкращого успіху досягли спортсмени-біатлоністи. Вони принесли українській збірні шість золотих медалей. Одну золоту медаль вибороли спортсмени-студенти в лижних перегонах. Валентина

Шевченко знову перемогла в лижних перегонах. Хокейна команда була не найсильнішою, але вона показана непоганим результатом, посівши п'яте місце, вигравши на початку змагань у команд Кореї Китаю та Фінляндії, програвши росіянам та словакам, які, власне, і поділили перше і друге місця. Українські фігуристи стали другими у спортивних танцях. Українські студенти-спортсмени привезли додому 14 медалей: сім золотих, чотири срібні та три бронзові [29].

В таблиці 3.17 подано розподіл місць на XXI зимовій Всесвітній Універсіаді (2003 р.)

Отже, незважаючи на деякі невдалі виступи наших спортсменів, ми можемо стверджувати, що студентський спортивний рух набуває все більшої популярності і впевнено завойовує позиції як в Україні, так і за її межами. Цілком імовірно, що й в олімпійських Афінах хтось із нинішніх лауреатів Універсіади змусить організаторів вмикати гімн України на честь своєї перемоги.

Таблиця 3.17 – Розподіл місць на XXI зимовій Всесвітній Універсіаді Тарвізіо (Італія) (2003 р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	Російська Федерація	11	10	10	31
2	Україна	7	4	3	14
3	Китай	6	2	2	10
4	Японія	5	3	6	14
5	Північна Корея	5	3	3	11
6	Італія	3	7	2	12
7	Словенія	3	4	2	9
8	Австрія	3	2	2	7
9	Чеська Республіка	2	2	2	6
10	Казахстан	2	2	2	6

Чергова, XXII зимова Універсіада проходила в січні 2005 р. в м. Інсбрук (Австрія). У змаганнях узяло участь 1500 спортсменів із 53 країн світу, українські спортсмени брали участь у десяти з чотирнадцяти видів

спортивної програми. Боротьбу за нагороди вели 96 спортсменів, які є студентами 18 вищих навчальних закладів із 10 регіонів України. Наші спортсмени вибороли 16 медалей (4 – золотих, 10 – срібних, 2 – бронзові) виборовши шосте місце у загальнокомандному заліку (таб. 3.18).

Таблиця 3.18 – Розподіл місць на XXII зимовій Всесвітній Універсіаді Інсбрук (Австрія) (2005р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	Австрія	10	8	4	22
2	Республіка Корея	10	7	6	23
3	Росія	7	5	9	21
4	Японія	5	6	6	17
5	Польща	5	2	1	8
6	Україна	4	10	2	16
7	Казахстан	4	1	2	7
8	Італія	4	0	5	9
9	Китай	3	6	8	17
10	Нідерланди	3	5	2	10

Ця Універсіада розглядалась як підготовка до Олімпіади в Турині. У десяти видах спорту наша збірна була представлена першими номерами національної збірної. І ця заготовка повністю себе виправдала. Золото вибороли лижники та біатлоністи. Золото й бронзу отримали Р. Лейбюк, О. Біланенко (золото, срібло), О. Хвостенко (золото), жіноча команда в естафеті 3х6 км (золото) у складі О. Хвостенко, І. Супрун, О. Яковлева, призерами стали Р. Прима, О. Прохор, М. Гуменяк, В. Григорєв, М. Сергейко, О. Яковлев, В. Чернега, Т. Волосожер, С. Морозов. Завоювавши чотири золоті, 10 срібних і дві бронзові нагороди, українська збірна зайняла шосте місце в загальному заліку Універсіади [11].

З 17 по 27 січня 2007 року в м. Турині (Італія) проходила зимова XXIII Універсіада. У місто Турин приїхали 2670 спортсменів із 55 країн учасниць. Україну на Універсіаді представляв 91 атлет. Наші спортсмени вибороли 16

медалей (2 – золотих, 8 – срібних, 6 – бронзових) посівши 11 місце у загальнокомандному заліку. Вони боролися за 72 комплекти медалей у семи видах спорту з 12, які були заявлені на Універсіаді. Змагання такого рангу в Турині проходили вже вчетверте та й “хрещеним батьком” усіх Універсіад був уродженець Турина Пріско Небіоло. Усі змагання проходили на майданчиках і трасах Олімпійських ігор 2006 р. Свій високий клас підтвердили біатлоністи. Золото завоювали О. Яковлева та В. Семеренко, їх підтримали С. Сєднєв [2], В. Семеренко, О. Бережний, Р. Прима, В. Якимчук і фігуристи Т. Волосожар, С. Морозов. Це допомогло українській команді зайняти 11 місце в загальному заліку Універсіади [12].

Зимова Універсіада ХХІV (2009) проходила в м. Харбіні (Китай) з 19 по 28 лютого. У змаганнях узяли участь 1635 атлетів із 44 країн-учасниць. Вони розіграли 81 медаль у 12 видах спорту. Збірна України представлена 71 атлетом у 10 видах спорту із 12 заявлених на Універсіаді. Найбільші сподівання, як завжди, покладалися на біатлоністів (16 учасників). Хоча українська команда знову не потрапила в десятку кращих, усе таки її виступ можна вважати вдалим (13 місце із 44 країн). Завойовано 7 медалей (одну золоту, дві срібні, чотири бронзові). Золото для України здобув біатлоніст О. Бережний, він також отримав ще дві срібні нагороди, його підтримав С. Семенов; лижниця М. Лісогор, фігуристи А. Бекназерова й В. Зуєв; жіноча збірна України в естафеті 3х6 км.

З 27 січня по 6 лютого 2011 року в місті Ерзурум (Туреччина) проходила ХХV зимова Універсіада. На Універсіаді розігрувалося 64 комплекти нагород в 11 видах спорту. У Туреччину прибуло 1880 спортсменів із 58 країн світу. Збірна України поставила черговий міні-рекорд – ІІІ загальнокомандне місце в підсумку змагань (таб. 3.19).

Таблиця 3.19 – Розподіл місць на XXV зимовій Всесвітній Універсіаді Ерзурум (Туреччина) (2011р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	Росія	14	14	11	39
2	Республіка Корея	7	3	5	15
3	Україна	6	5	4	15
4	Словаччина	5	0	3	8
5	Франція	4	4	5	13
6	Японія	4	3	3	10
7	США	4	2	0	6
8	Китай	3	3	4	10
9	Німеччина	3	3	1	7
10	Чехія, Словенія	2	2	3	7

Як завжди, на Універсіаді нас “порадували” біатлоністи та лижники, які завоювали більшість усіх медалей. Усе золото українській збірній принесли біатлоністи В. Семеренко (3 золота), А. Прима (2 золота), С. Семенов (1 золото); призерами стали А. Прима, С. Семенов, С. Крикончук; лижники (К. Григоренко завоювала найбільшу кількість медалей, п’ять стартів – п’ять медалей – дві срібні, три бронзові); двічі призерами ставали команди в естафетах (жіночій і змішаній) фігуристів Н. Фроленкова, М. Касло; сноубордистка А. Чундак (срібло).

В італійській провінції Трентіно з 11 по 21 грудня 2013 року проходила XXVI Всесвітня зимова універсіада, в якій взяли участь майже дві тисячі студентів із 51 країни. Серед них — майже 90 спортсменів із 20 вітчизняних вищих навчальних закладів. У загальнокомандному заліку збірна України з дев’ятьма медалями (по три золоті, срібні та бронзові) посіла сьоме місце (таб. 3.20).

Таблиця 3.20 – Розподіл місць на XXVI зимовій Всесвітній Універсіаді Трентіно (Італія) (2013р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	Росія	15	16	19	50
2	Польща	10	10	3	23
3	Південна Корея	8	9	7	24
4	Китай	5	2	3	10
5	Чехія	4	3	6	13
6	Італія	3	5	5	13
7	Франція	3	4	1	8
8	Україна	3	3	3	9
9	Фінляндія	3	2	3	8
10	Австрія	3	2	1	6

Щодо золотих нагород, то наша команда розділила з кількома збірними восьме місце. У медальному заліку українці обійшли сильні «зимові» команди Фінляндії, Австрії, Японії, Канади, Швеції, Норвегії, США. А всього студенти 30 країн світу повезуть додому 234 нагороди різного ґатунку. У день Святого Миколая жіноча збірна України стала чемпіоном зимової Універсіади в естафеті 3х5 кілометрів із лижних гонок. Наступного дня переможну естафету лижниць підтримали біатлоністи. Так, студент Дмитро Підручний, вигравши п'ятнадцятикілометрову біатлонну гонку із загальним стартом, став володарем повного комплекту нагород XXVI Всесвітньої зимової універсіади-2013. На рахунку Дмитра золота, срібна і бронзова медалі. Ще одна представниця української збірної Ірина Варвинець здобула бронзову медаль на дистанції 12,5 кілометра із загальним стартом. Таким чином, Ірина до срібної медалі додала ще й «бронзу».

З 24 січня по 14 лютого 2015 року в іспанському місті Гранада та словацьких центрах зимових видів спорту Штрбске-Плесо і Осрбль проходила XXVII зимова Універсіада.

Українська збірна фінішувала тринадцятою, вигравши п'ять медалей (2-1-2). Усі свої медалі українські студенти завоювали в одному виді спорту -

біатлоні. Чемпіонами стали Дмитро Русинов (індивідуальна гонка) та Віталій Кильчицький (мас-старт). У цій же дисципліні мас-старт Русинов завоював срібну нагороду, а бронзові медалі Україні принесли Яна Бондар (жіночий мас-старт) і команда в змішаній естафеті, де крім Бондар і Русинова брали участь Юлія Бригинець та Руслан Ткаленко.

XXVIII зимова Універсіада проходила з 29 січня по 8 лютого 2017 року в казахському місті Алмати і його околицях.

У змаганнях Зимової Універсіади 2017 в Алмати брали участь 1616 спортсменів з 55 країн світу. Змагання проходили з 12 видів спорту на 8 спортивних об'єктах, розіграно 85 комплектів медалей.

Україна на XXVIII Всесвітній зимовій Універсіаді в Алмати (Казахстан) була представлена 59 спортсменами у 10 видах спорту з 12, які вибороли 9 медалей та посіли 10-е загальнокомандне місце серед 26 країн світу, які вибороли медалі та 55 країн загалом.

Золоті нагороди вибороли Надія Белкіна (біатлон, гонка переслідування); Олександра Назарова та Максим Никітін (фігурне катання, спротивні пари на льоду). Срібло завоювали: Аннамарі Данча (сноуборд, паралельний гіганський слалом), Яна Бондар – дві срібні медалі у біатлоні (спринт 7,5 км та масовий старт на 12, 5 км); Бронзові нагороди завоювали Олександр Белінський (сноуборд, паралельний гіганський слалом та сноуборд, гіганський слалом), Надія Белкіна (біатлон, індивідуальна гонка на 15 км), Надія Белкіна, Яна Бондар, Максим Івко, Артем Тищенко (біатлон, змішана естафета).

З 12 по 22 січня в Лейк Плесіді (США) відбулася зимова Універсіада-2023.

Україна була представлена у 8 дисциплінах, сумарно нашу команду представили 60 спортсменів. Мав виступити також біатлоніст Віталій Мандзин, але він захворів на пневмонію.

Таблиця 3.22 – Розподіл місць на XXXI зимовій Всесвітній Універсіаді Лейк-Плесід (США) (2013 р.)

Місце	Країна	Медалі			
		золоті	срібні	бронзові	всього
1	Японія	21	17	10	48
2	Корея	12	8	9	29
3	Канада	6	1	6	13
4	Франція	5	6	7	18
5	Польща	5	6	6	17
6	Чехія	5	1	6	12
7	Фінляндія	4	1	2	7
8	США	3	8	6	17
9	Швейцарія	3	6	2	11
10	Німеччина	3	4	6	13
18	Україна	1	1	4	6

Єдину золоту нагороду збірній України в Лейк-Плесіді приніс сноубордист Михайло Харук, що 21 січня виграв змагання в паралельному слаломі-гіганті. Представник Прикарпаття став найтитулованішим українцем на турнірі - на його рахунку також "бронза" в турнірі з паралельного слалому.

Сумарно саме сноубординг приніс Україні найбільше нагород на турнірі. До українського доробку в цій дисципліні долучилася Надія Гапатин, що виграла "бронзу" в паралельному слаломі.

Дві нагороди українці здобули в біатлоні. Дмитро Грушак виграв "срібло" в гонці переслідування, а Юлія Городна і Степан Кінаш посіли третє місце в одиночній змішаній естафеті.

Ще одну "бронзу" в лижному двоборстві для України виграла Дмитро Мазурчук та Віталій Гребенюк. Для збірної медаль у цій дисципліні стала першою в історії.

3.3 Всеукраїнські універсиади як форма спортивно-виховної роботи зі студентською молоддю

Сьогодні в українському суспільстві розгортаються складні процеси державотворення, що, безумовно, впливає на всі сфери суспільного життя.

Фізичне виховання і спорт – це складні соціальні явища, важлива частина загальної культури людства. Вони тісно пов'язані з економікою, соціально-політичною, військовою та духовною сферами [43].

Фізичне виховання студентської молоді в Україні є невід'ємною частиною здорового способу життя молодого покоління та розвитку спортивного руху, що базується на взаємозв'язку навчальних та поза навчальних формах фізкультурно-оздоровчої роботи [38].

Держава здійснює фізичне виховання студентів за посередництва відповідних кафедр шляхом реалізації навчальних програм, системи заліків, виконання нормативів та вимог, які є обов'язковими для всіх навчальних закладів.

Важливою формою удосконалення спортивної майстерності студентства є комплексні спортивні змагання – Всеукраїнські універсиади [36; 39].

З моменту відновлення української державності вперше такі змагання були організовані в Україні у 1993 році. Їх метою є подальше підвищення рівня навчально-тренувального процесу у вищих навчальних закладах України, покращення спортивної майстерності студентів-спортсменів та якісної підготовки їх до участі у Всесвітніх Універсиадах. Основним, найбільш важливим і масовим етапом Всеукраїнської універсиади є внутрішньовузівські масові змагання, що тривають протягом навчального року, канікулярного періоду і закінчуються у травні місяці.

Головним завданням таких змагань є поліпшення стану здоров'я студентів, підвищення рівня їхньої фізичної, професійно-прикладної підготовленості, загартованості, прищеплення майбутнім фахівцям навичок

організації спортивних та фізкультурно-оздоровчих заходів [Error! Reference source not found.].

Вузівські змагання з масових видів спорту, різні фізкультурно-спортивні конкурси, турніри, фестивалі здоров'я тощо сприяють розвитку ініціативи і самодіяльності колективів закладів вищої освіти, розширенню студентського самоврядування у навчальних групах, на факультетах, курсах, у студентських гуртожитках, оздоровчо-спортивних таборах, спортивних секціях, оздоровчих групах і т. ін.

Відповідно до Положення про проведення Всеукраїнської Універсиади у фізкультурно-спортивних заходах можуть брати участь усі бажаючі: студенти, аспіранти, викладачі, співробітники вузів і члени їх сімей, які пройшли попередню підготовку, є членами спортивної студентської спілки України і мають допуск лікаря до змагань. Згідно чинних документів фінальні змагання Універсиади України проводяться в травні-липні й вони вважаються вибірковими до Всесвітньої Універсиади [33; 39].

Згідно наказу Міністерства освіти України і Міністерства України у справах молоді і спорту №39/381 від 17 лютого 1993 року вперше у 23 містах України було проведено фінальні змагання літньої Всеукраїнської Універсиади.

Наш аналіз показав, що фінальним змагання передували масові старты у вищих навчальних закладах, міських та обласних спортивних клубах "Гарт". За нашими підрахунками кількість видів спорту включених до проведення змагань коливалася від 10 до 30. Найпопулярнішими серед студентів були такі види спорту: легка атлетика, плавання, футбол, баскетбол, волейбол, настільний теніс, гандбол, шахи, спортивна боротьба.

Відповідно інформації з обласних спортивних клубів "Гарт" у масових змаганнях стартувало близько 210 тисяч спортсменів- студентів. Найчисельнішими були змагання у Дніпропетровській області – 44200 учасників, Львівській – 32000, Харківській – 32210, Одеській – 15210, Херсонській – 11710, Полтавській – 8530 та ін.

Масові старты “Універсиади-93” сприяли подальшому розвитку фізичної культури і спорту серед студентів України.

У фінальних змаганнях, згідно Всеукраїнського Положення про проведення Універсиади, студенти змагалися з таких видів спорту: бадмінтону, баскетболу, боксу, боротьби вільної, боротьби греко-римської, дзюдо, самбо, важкої атлетики, велоспорту на шосе, веслування академічного та на байдарках і каное, волейболу, водного поло, гандболу, спортивної гімнастики, легкої атлетики, плавання, тенісу, настільного тенісу, фехтування та футболу. Як бачимо в основний перелік видів спорту ввійшли і 9 основних, які входять до програми на Всесвітніх Універсиадах. Це баскетбол, волейбол, водне поло, спортивна гімнастика, легка атлетика, плавання, теніс, фехтування та футбол. Ці види є також найбільш розповсюдженими в Україні.

У фінальних стартах взяли участь більше 3,5 тисяч студентів-спортсменів 105 ЗВО України. Вони представляли автономну республіку Крим, всі області України, міста Київ та Севастополь.

Як свідчать дані звітів суддівської колегії найбільш організовано пройшли змагання з бадмінтону та спортивної гімнастики в м. Харкові; боксу, плавання та легкої атлетики в м. Донецьку; боротьби самбо в м. Києві; настільного тенісу в м. Івано-Франківську; важкої атлетики в м. Дніпропетровську та в ряді міст із спортивних ігор.

Аналіз спортивних результатів свідчить про те, що в окремих видах спорту взяли участь найсильніші спортсмени України з легкої атлетики, спортивної гімнастики, важкої атлетики, настільного тенісу, боротьби самбо та інших. Всього участь в “Універсиаді-93” взяли більше 600 майстрів спорту України та 52 майстри спорту міжнародного класу.

Відрадно, що в ході змагань 7 спортсменів показали результат майстра спорту міжнародного класу, 152 – майстра спорту. Найвищі результати показані в легкій атлетиці, плаванні, боротьбі самбо. Так, у важкій атлетиці 7 спортсменів вперше виконали норматив майстра спорту, а С. Амелькин із

Запоріжжя – майстра спорту міжнародного класу. В легкій атлетиці 63 спортсмени показали результат майстра спорту, В.Кириленко (стрибки в довжину) з м. Харкова та спортсмени в метанні молота О. Крикун з м. Умані, В. Колесник з м. Луганська та А. Дебелий з м. Києва виконали норматив майстра спорту міжнародного класу. В плаванні 59 спортсменів показали результат на рівні майстра спорту.

Найбільш успішно виступили спортсмени тодішнього Київського державного інституту фізичної культури, які посіли 12 перших місць, 4 – других, 3 – третіх, значно випередивши усі інші вузи України [48].

На думку головної суддівської колегії проведення «Універсиади-93» сприяло піднесенню рівня навчально-тренувального процесу у вузах України, підвищенню рівня спортивної майстерності студентів-спортсменів та якісної . підготовки їх до Всесвітньої Універсиади.

Як бачимо, Всеукраїнські Універсиади є однією із форм удосконалення спортивної майстерності студентської молоді та якісної підготовки їх до участі у Всесвітніх Універсиадах.

3.4 Перспективи розвитку студентського спорту в Україні

Наявна в Україні система фізичної культури і спорту перебуває у кризовому стані і не може задовольнити потреб, що постають перед нею. Це зумовлено дією ряду об'єктивних і суб'єктивних факторів розвитку існуючої системи фізичного виховання і спорту. Матеріально-технічна база фізичної культури і спорту значно нижче реальних потреб населення, а її технічний стан та умови утримання вкрай незадовільні. Не усунуено загрозу руйнації налагодженості системи спорту вищих досягнень та підготовки спортивного резерву. Залишаються невирішеними відповідно до сучасних вимог питання нормативно-правового, науково-методичного, інформаційного та кадрового забезпечення. Звідси гостра необхідність у зміні підходів та визначенні

пріоритетних напрямків розвитку фізичної культури та спорту, що забезпечувало б її ефективне функціонування за нових умов.

З моменту проголошення незалежної України відбулось чимало змін у системі управління фізичною культурою та спортом і процес її творення триває по сьогодні.

Фахівці стверджують [12], що консолідація зусиль фахівців повинна бути спрямована на розробку комплексної цільової програми розвитку пріоритетних видів спорту серед студентської молоді. В цій програмі повинні бути зазначені конкретні етапи підготовки спортсменів, передбачене матеріально-технічне та наукове забезпечення, вказані терміни та місце проведення навчально-тренувальних зборів та міжнародних студентських змагань.

Великих зусиль потребують вирішення проблеми будівництва нових та переобладнання існуючих спортивних баз на теренах України. У цій справі можуть вагомо допомогти спонсори та інвестори, залучення яких повинно здійснюватися на взаємовигідних умовах.

Тому поряд позитивних впливів на світову громадськість, які мають успішні виступи українських спортсменів на міжнародній арені вони грають також консолідуєчу роль в межах самої України.

В найближчому майбутньому потрібно вирішити такі завдання:

1. Реформувати систему фізичного виховання і спорту на Україні, фундаментально змінивши стосунки між Міністерством молоді і спорту і Національним Олімпійським Комітетом; між Федераціями з видів спорту і спортивними клубами; між особою, як суб'єктом фізичної культури і спортивними організаціями, як формою, покликаною служити особі.

2. Переглянути теорію і практику фізичної культури, виходячи з нових реалій сучасного життя на Україні, з врахуванням державотворчих завдань, які стоять перед фізкультурно-спортивним рухом.

3. Поліпшити кадрову ситуацію в спортивних структурах України, залучивши до роботи в них фахівців з відповідним рівнем.

4. У процесі перебудови фізкультурно-спортивного руху, зберегти вже новий рівень спортивних досягнень, не допустити спаду результативності в різних видах спорту, по можливості утримати або й розвинути матеріальну базу.

Спорт із справи в основному державних структур, має стати психологічно, економічно і організаційно справою всіх і кожного особисто.

Отже, аналіз наукової літератури засвідчив, що із розпадом Радянського Союзу, зміною політичного та економічного устрою, істотно змінилася організаційна основа українського спортивного руху, в тому числі і студентського спортивного руху. Встановлено, що у 1992 році в Україні створюється Центральний спортивний клуб «Гарт». На той час він стає органом управління спортом та фізкультурно-оздоровчої роботи серед дітей та учнівської молоді в навчальних закладах усіх типів та рівнів акредитації у структурі Міністерства освіти України.

Окрім того, в Україні з 1993 року діє Спортивна студентська спілка України (СССУ), генеральним секретарем якої було обрано Валентина Гаврилко. 1993 рік також став роком офіційного входження України до Міжнародної федерації університетського спорту, а починаючи з 2001 року створено Комітет з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України, як новий орган державного управління в сфері фізичної культури і спорту. Завданням цього Комітету є вдосконалення структури та організації роботи з фізичного виховання та спорту в навчальних закладах України, управління й координації фізкультурно-спортивної роботи серед молоді.

Ретроспективний аналіз наукової літератури засвідчив, що у період з 1993 по 2015 роки студенти України взяли участь у 12 зимових та 12 літніх Всесвітніх універсіадах і продемонстрували стабільні результати, завоювавши 190 золотих, 202 срібну та 193 бронзових нагород. В процесі дослідження виявлено, що важливою формою удосконалення спортивної майстерності студентства є комплексні спортивні змагання – Всеукраїнські

універсіади. З моменту відновлення української державності вперше такі змагання були організовані в Україні у 1993 році. Їх метою є подальше підвищення рівня навчально-тренувального процесу у вищих навчальних закладах України, покращення спортивної майстерності студентів-спортсменів та якісної підготовки їх до участі у Всесвітніх Універсіадах. Отже, Всеукраїнські Універсіади є однією із форм удосконалення спортивної майстерності студентської молоді та якісної підготовки їх до участі у Всесвітніх Універсіадах.

ВИСНОВКИ

1. Всебічний аналіз наукової та науково-методичної літератури вітчизняних та зарубіжних авторів дає підстави стверджувати, що проблематика розвитку студентського спортивного руху в сучасній українській науково-методичній літературі, незважаючи на результативність вітчизняного студентського спорту, висвітлена недостатньо. Бракує ґрунтовних наукових досліджень з історії зародження та розвитку міжнародного та національного студентського спортивного руху, особливостей формування організаційних, економіко-правових основ розвитку студентського спорту; відповідної аналітичної та статистичної інформації про представництво і здобутки українських студентів-спортсменів на внутрішній та міжнародній спортивній арені; праць, у яких висвітлюватися б ідейно-філософські, освітньо-виховні та соціальні аспекти студентського спортивного руху.

2. Процес зародження та формування студентського спортивного руху в Україні припадає на початок ХХ століття, на що істотно впливали особливості загальносуспільного розвитку та основні тенденції розвитку європейської та світової системи фізичного виховання і спорту.

Найпомітніша роль у структуризації та історії розвитку студентського спорту в Україні, як і в інших республіках колишнього СРСР, належала спортивному товариству «Буревісник» (1957–1987 рр.). Важливе ідеологічне, спортивне, спортивно-масове та соціальне значення мали Всесоюзні студентські спартакіади, історія проведення яких започаткована з 1952 року – року дебютного входження Радянського Союзу в систему олімпійських змагань.

Завдяки вдалій організаційній основі та відповідній державній підтримці представники української вищої школи успішно виступали на Всесвітніх

студентських Універсиадах та спортивних змаганнях у програмі Всесвітніх фестивалів молоді та студентів.

3. На становлення сучасної української системи розвитку студентського спорту, яка починає формуватися зі здобуттям державної незалежності тільки наприкінці ХХ століття, суттєво вплинули традиції радянського фізкультурно-спортивного руху, які характеризувалися державною і політичною підтримкою у тому числі розвитку студентського спортивного руху; професіоналізацією студентського спорту; розгалуженою структурою державних і громадських органів управління фізичною культурою і спортом.

Це позначилося на формуванні стратегічних завдань фізкультурно-спортивного руху в Україні загалом і на розвиткові організаційних основ студентського спорту : у 1992 році на базі Всесоюзного добровільного фізкультурно-спортивного товариства профспілок утворюється Центральний спортивний клуб "Гарт" як орган державного управління спортом та фізкультурно-оздоровчою роботою серед дітей та учнівської молоді у навчальних закладах усіх типів та рівнів акредитації у структурі Міністерства освіти України; у 1993 році розпочала діяльність Спортивна студентська спілка України як громадська структура у сфері студентського спорту.

4. Сучасний розвиток студентського спортивного руху характеризується своєрідністю організаційної структури, активною розробкою програмно-нормативної бази студентського спорту та фізичного виховання студентської молоді, налагодженням системи масових студентських спортивних змагань, зростанням соціальної значущості занять фізкультурно-спортивною активністю в системі навчально-виховного процесу вищої школи; успішними виступами українських студентів-спортсменів на міжнародній спортивній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамов Г. Універсіада 1961 / Легка атлетика. 1961. № 6. С. 29.
2. Бака М. М. Спортивне п'ятиріччя України. Київ. Здоров'я, 1980. 128 с.
3. Банцекіна В.К. Широка підтримка Всесвітніх юнацьких ігор. Спорт для всіх. 1998. №1. С. 24.
4. Боднар А., Стасюк І., Воронецький В. Виступ спортсменів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка на II Європейських іграх та Всесвітній Універсіаді 2019 року. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів : вип. 20, у 3-х т. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. Т. 2. С. 150-151.
5. Боднар А., Стасюк І., Воронецький В. Спортивні досягнення здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка на XVI літній Універсіаді України в 2021 році. Формування здорового способу життя студентської та учнівської молоді засобами освіти : зб. наук. праць / [редкол.: І. І. Стасюк (відп. ред.) та інш.]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. Випуск 11. С. 70-83.
6. Боднар А.О., Солопчук Д.М. Історія міжнародного олімпійського і спортивного руху. Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня "Рута"», 2017. 200 с.
7. Бойченко В., Рахманов І., Кузнецов Е. Раді вітати на універсіаді. Легка атлетика. 1973. №6. С. 1.
8. Буценко А. П'ятиріччя радянської фізкультури на Україні. Харків, 1928. 39 с.

9. Воскобойникова Л. Спортивні попередю студенства: готовність номер один. Спортивна газета. 1997. 23 серп. С. 1.
10. Всесвітні студентські ігри. Легка атлетика. 1981. №10. С. 29.
11. Всесвітні студентські ігри. Легкая атлетика. 1985. №12. С. 30.
12. Гаврилко В. XIX Всесвітня зимова універсіада 1999 року (Словаччина, Попрад–Татри). Фізичне виховання в школі. 1999. №1. С. 45.
13. Двадцять перші літні Всесвітні студентські ігри. Україна на універсіаді – 2001: склад делегації. Команда. 2001. 21 серпня. С. 11.
14. Двадцять перші літні Всесвітні студентські ігри. Україна на універсіаді – 2001: склад делегації. Команда. 2001. 18 серпня. С. 12–13.
15. Двадцять перша Всесвітня Універсіада (підсумки участі в Універсіаді): Матеріали Комітету з фізичного виховання та спорту. Київ, 2001. 8 с. Рукопис.
16. Дев'ятнадцяті Всесвітні зимові студентські ігри, Попрад–Татри, 21–31 січня 1999 р.: технічні результати. Спортивна газета. 1999. 26 січня. С. 17.
17. З прицілом на перемоги олімпійські. Спортивна газета. 1993. 23 липня. С. 1.
18. Заседа І. Універсіада під крилами журавлика. Спорт. 1985. № 10. С. 4–7.
19. Золоті сторінки олімпійського спорту України (1894 – 2000) / За ред. І. Н. Федоренка. Київ: Олімпійська література, 2000. 192 с.
20. Іван Стасюк, Аліна Боднар, Вадим Воронецький, Спортивні досягнення студентів факультету фізичної культури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за 2022 рік. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. Вип. 22. С. 639-643.

21. Іващенко І. Студенти готувались і успіх прийшов. Освіта України. 1997. №39. 26вер. С. 1, 10.
22. Інформація про першочергові завдання ЦСК “Гарт” Міністерства освіти України. Київ, 1992. 5 с. Рукопис.
23. Інформація про участь студентів України у Всесвітніх Універсіадах (1993–2000 рр.) Київ, 2000. 5 с. Рукопис.
24. Какабадзе Д. Сьогодні ти – студент. А завтра? Советский спорт. 1999. 8 февраля. С. 4.
25. Ковпак І. В. Особливості розвитку фізичної культури в Україні. Традиції фізичної культури в Україні: 36. наук, статей. Київ : ІЗМН, 1997. С. 109-114.
26. Макульський К. Так тримати, студенти! Олімпійська арена. 1997. №3. С. 39.
27. Маринченко А. А. Фізичне виховання у вузі і здоровя студентів. Теорія и практика фізичної культури. 1978. №6. С. 47-51.
28. Про висновки участі збірної команди студентського ДСО “Буревісник” у Всесвітніх студентських іграх. Універсіада в Софії. ЦЦАВО України, ф. 5050, оп. 1, Протокол №37 від 26.11.1961. 2 с. Рукопис.
29. Операйло С. Універсіада – перший крок у підготовці до Олімпійських ігор. Освіта України. 2002. 28 груд.
30. Від Універсіади до Універсіади. Легкая атлетика. 1973. №8. С. 4.
31. Парфенов Ю. Універсіади и студентський спорт. Спорт за кордоном. 1970. №15. С. 2.
32. Петровский В. В. Організаційна структура радянської системи фізичного виховання і принципи її діяльності. Організація и управління фізкультурним рухом: Темат. сб. КДІФК, Київ: 1974. С. 12-15.
33. Підсумкова таблиця змагань IV літньої Універсіади України 1999 року. Київ, 1999. 3 с. Рукопис.
34. Підсумкова таблиця медалей XX Всесвітньої Універсіади. К., 1999. 3 с.

35. Погиба П. І. Розвиток фізкультури і спорту на Україні. Київ: Знання, 1983. 14 с.
36. Положення про Комітет з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України: Затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 28.05.2001. № 412. Київ. 2001. 7с. – Рукопис.
37. Положення про Центральний спортивний клуб “Гарт” Міністерства освіти України. Київ, 1993. 8 с, Рукопис.
38. Про організацію занять з фізичного виховання у вищих навчальних закладах України: Інструктивний лист Міністерства освіти України від 19 квітня 1996 р. № 1/11–637. Київ, 1996. С. Рукопис.
39. Про проведення V літньої Універсиади України 2001 року та підготовку збірних студентських команд України до Всесвітньої літньої Універсиади в м. Пекін (Китай): Наказ Міністерства освіти і науки України від 26. 12. 2000. № 614. Київ, 2000. 6 с. Рукопис.
40. Про результати участі збірної команди України в змаганнях XX Всесвітньої Універсиади Пальма–де–Мальорка (Іспанія), 1–14 липня 1999 р. К., 1999. 6с. Рукопис.
41. Рабічев Н. За радянську фізкультуру: Довідка та прикінцеве слово на Всеукраїнській нараді 1929 року. Харків: Український робітник, 1929. 93 с.
42. Розсохла Л. І. Всесвітні юнацькі ігри. Фізичне виховання в школі. 1988. №4. С. 2-3.
43. Румянцев Ю. О. Тенденції розвитку фізкультури і спорту в процесі державотворення. ЛДІФК. Фізична культура та спорт – важливий фактор виховання особистості та зміцнення здоров’я населення: Тези звітної наук. практ. конф. викладачів ініверситету за 1994 рік. Львів, 1995. С. 15-16.
44. Свято на Українській вулиці. Спортивна газета. 1993. 16 липня. С. 1-2.
45. Спорт на Україні (1957–1960): Довідник. Упоряд. М. М. Подольський. Київ: Молодь, 1961. 237 с.

46. Статистика літних Універсіад (1959–1999). Команда. 2001. 21 серпня. С. 12.
47. Статут Спортивної студентської спілки України: За реєстр. Міністерством України у справах молоді і спорту, наказ №1184 від 16.04. Київ, 1993. 6 с. Рукопис.
48. Степанюк С. Всеукраїнські Універсіади як форма удосконалення спортивної майстерності студентської молоді (на прикладі Універсіади– 93). Здоров'я і освіта: проблеми та перспективи. Матеріали конференції – Донецьк ДонНУ, 2002. С. 187-190.
49. Степанюк С. Еволюція проведення міжнародних спортивних змагань у системі студентського спортивного руху. Молода спортивна наука України: 36. наук, статей з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 6. Львів, 2002. Т. 1. С. 119-124.
50. Степанюк С. Характеристика виступів збірних команд України у Всесвітніх Універсіадах. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: 36. наук. пр. Волинського державного університету ім. Лесі Українки. Луцьк, 2002. Т. I. С. 33-35.
51. Чернова Є. М. Розвиток фізичної культури і спорту в Українській РСР. Київ: Б.в., 1959. 45 с.